

Huoltajien lapsiinsa kohdistama taloudellinen väkivalta nuorten aikuisten keskuudessa

Viima Heikkilä

OPINNÄYTETYÖ
Syyskuu 2023

Sosionomin tutkinto-ohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomin tutkinto-ohjelma

HEIKKILÄ, VIIMA:

Huoltajien lapsiinsa kohdistama taloudellinen väkivalta nuorten aikuisten keskuudessa

Opinnäytetyö 60 sivua, joista liitteitä 7 sivua
Syyskuu 2023

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten huoltajien lapsiinsa kohdistama taloudellinen väkivalta näyttäytyi nuorten aikuisten keskuudessa. Työn tavoitteena oli lisätä tietoa ja tietoisuutta tästä heikosti tunnetusta ja tutkitusta ilmiöstä. Opinnäytetyössä toteutettu kyselytutkimus sisälsi sekä määrällisiä että laadullisia piirteitä. Kyselyä levitettiin kolmessa eri talousaiheisessa Facebook-ryhmässä. Opinnäytetyön kohderyhmä on 18–28-vuotiaat nuoret aikuiset.

Kyselyyn tuli 81 vastausta, joista 67 analysoitiin Tixel-sovelluksella. Kyselyyn vastanneista 45 eli 67 % oli kokenut huoltajansa taholta ainakin kerran vähintään yhtä taloudellisen väkivallan muotoa. Yleisimpiä taloudellisen väkivallan muotoja oli tavaroiden rikkominen tarkoituksella tai tunteiden vallassa, olennaisen taloudelliseen tilanteeseen liittyvän tiedon salaaminen ja huoltajan väkivaltainen käytös vastaajan toista huoltajaa tai huoltajan (entistä) kumppania kohtaan. Harvinaisimpia taloudellisen väkivallan muotoja oli lainan, luottokorttiososten tai osamaksujen ottaminen lapsen nimiin sekä erilaisten palveluiden tai tuotteiden salaa tilaaminen tai ostaminen lapsen tiedoilla. Taloudellista väkivaltaa kokeneilla oli muita hieman todennäköisemmin yksi huoltaja ja aiempi asiakkuus lastensuojelussa. Lisäksi heidän huoltajansa olivat todennäköisemmin eronneet vastaajan ollessa alaikäinen.

Tässä opinnäytetyössä taloudellinen väkivalta näyttäytyi poikkeuksellisen yleisenä ilmiönä. Tutkimuksen tuloksia ei toisaalta voi yleistää, mutta tarve jatkotutkimukselle on selkeä. Olisi hyödyllistä esimerkiksi kartoittaa ilmiötä laadullisesti ja erilaisten taustamuuttujien vaikutusta väkivallan esiintymiseen laajemmin.

Asiasanat: taloudellinen väkivalta, perheväkivalta, nuoret aikuiset, huoltajuus

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

HEIKKILÄ, VIIMA:

Economic Abuse by Guardians Against Their Children Among Young Adults

Bachelor's thesis 60 pages, appendices 7 pages
September 2023

The aim of this thesis was to explore how economic abuse by guardians against their children manifested itself among young adults. The purpose of this thesis was to raise awareness and gather information about this little researched phenomenon. Both qualitative and quantitative methods were applied in the study. The data were collected by means of a question survey which was shared in three Facebook groups. The target group was young adults aged 18–28.

The survey received 81 responses, of which 67 were analyzed with the Tixel application. 45 respondents (67 %) had experienced at least one form of economic abuse from their guardian at least once. The most common forms of economic abuse were the breaking of property on purpose or because of strong emotions and the concealment of essential information. The rarest form of economic abuse was secretly buying various services or products using the child's information. Those who were former clients of child protection services or had separated parents were more likely to experience economic abuse.

In this thesis, economic abuse appeared as an exceptionally common phenomenon. Although the results of the study cannot be generalized, the need for further research is clear.

Key words: economic abuse, domestic abuse, young adults, guardianship

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	VÄKIVALTA ILMIÖNÄ.....	6
	2.1 Väki­valta käsitteenä	6
	2.2 Väki­vallan muodot.....	7
3	TALOUDELLINEN VÄKIVALTA ILMIÖNÄ	9
	3.1 Taloudellisen väki­vallan määrittelyä.....	9
	3.2 Taloudellisen väki­vallan tutkimustaustaa	11
	3.3 Taloudellisen väki­vallan yleisyys ja esiintyvyys.....	13
4	HUOLTAJIEN JUDIRINEN ASEMA	16
	4.1 Huoltajan määritelmä ja tehtävät.....	16
	4.2 Huoltajan juridinen asema ja nuoren itsenäistyminen	17
5	TALOUDELLINEN ITSENÄISTYMINEN VARHAISAIKUISUUDESSA	19
	5.1 Orastava aikuisuus.....	19
	5.2 Taloudellisen väki­vallan seuraukset nuoren itsenäistyessä	19
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	21
	6.1 Opinnäytetyön tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset	21
	6.2 Tutkimusmenetelmä.....	22
	6.3 Aineiston hankinta ja kohderyhmä	22
7	TULOKSET	26
	7.1 Taustamuuttujien tulokset	26
	7.2 Tulokset väki­valtaan liittyvistä väitteistä	29
	7.3 Tulokset avoimista kysymyksistä	35
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	39
	8.1 Taloudellisen väki­vallan yleisyys.....	39
	8.2 Väestöryhmien väliset erot.....	39
	8.3 Taloudellisen väki­vallan muotojen korostuminen	41
	8.4 Luotettavuus ja eettisyys.....	42
9	POHDINTA	46
	LÄHTEET.....	50
	LIITTEET	54
	Liite 1. Kyselyrunko.....	54
	Liite 2. Saatekirje Facebook-postauksiin.....	60

1 JOHDANTO

Tällä hetkellä huoltajien lapsiinsa kohdistama taloudellinen väkivalta on tutkimuksellisesti ja yleisesti ottaen melko kartoittamaton ja tuntematon ilmiö. Tässä opinnäytetyössä käsitellään taloudellista väkivaltaa sekä alaikäisenä että varhaisaikuisuudessa koettuna ilmiönä. Opinnäytetyön kohderyhmä on 18–28-vuotiaat nuoret aikuiset. Huoltaja voi alkaa kohdistamaan taloudellista väkivaltaa lapseen hänen ollessaan alaikäinen tai täysi-ikäinen. Alaikäisyys voi monimutkaistaa ilmiön tunnistamista, koska huoltajalla on valtaa ja vastuuta päättää lapsensa asioista. Toisaalta taloudellinen väkivalta ja sen seuraukset voivat näyttäytyä vasta nuoren tullessa täysi-ikäiseksi.

Mielenkiintoni aiheeseen heräsi, kun näin aihe-ehdotuksen taloudellisesta väkivallasta. Itse kohderyhmä valikoitui vasta myöhemmin sen perusteella, ettei nuoriin ja lapsiin kohdistuvasta taloudellisesta väkivallasta löydy paljoakaan tietoa. Olen opiskellut väkivaltatutkimusta avoimessa yliopistossa ja väkivalta kiinnostaa minua ilmiönä. Haluan urallani suuntautua väkivaltatyöhön, joten näin aiheen mahdollisuutena lisätä tietämystäni aiheesta. Taloudelliseen väkivaltaan en ollut vielä perehtynyt, joten koin tärkeäksi ottaa aiheesta enemmän selvää.

Taloudellista väkivaltaa on tutkittu melko vähän muihin väkivallan muotoihin verrattuna, mutta lähivuosina tutkimusta on tehty enemmissä määrin myös Suomessa. Tutkimukset aiheesta painottuvat lähinnä parisuhteisiin ja naisten kokemuksiin. Brunon (2022, 31) kartoittavan kirjallisuuskatsauksen mukaan vain harvoissa taloudelliseen väkivaltaan liittyvien julkaisujen tiivistelmissä mainittiin lapset tai nuoret. Aihetta on toisaalta sivuttu erilaisissa tutkimuksissa. Yleisimmin aihe tulee esiin parisuhdeväkivaltaa käsittelevissä tutkimuksissa, joissa käsitellään myös lapsiperheitä. Miksi taloudellista väkivaltaa on tutkittu ja käsitelty lasten ja nuorten näkökulmasta niin vähän, kun lapsiin kohdistuva väkivalta on hyvin tunnettu ilmiö?

2 VÄKIVALTA ILMIÖNÄ

2.1 Väki­valta käsitteenä

Väki­valtaa voi jaotella ja tarkastella lukuisilla eri tavoilla. Väki­valta itsessään on toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään kohdistuvaa vallan, kontrollin tai voiman tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka on omiaan loukkaamaan ruumiillista tai henkistä hyvinvointia, aiheuttamaan kehityksen häiriintymistä, perustarpeiden tyydyttämättä jättämistä tai jopa kuolemaa (Ronkainen 2017, 24; Bildjuschkin ym. 2020, 5). Jo itsessään tekojen nimeäminen väki­vallaksi sisältää moraalisen kannanoton (Ronkainen 2017, 19). Väki­vallan nimeäminen on samalla siis arvottamista ja poliittista. Tekojen nimeäminen väki­vallaksi ei siten voi olla neutraalia ja väki­valta on sanana negatiivisesti latautunut. Myös tietynlaisen väki­vallan tekojen määrittäminen rikolliseksi on esimerkki väki­valtaan liittyvästä kulttuurisesta merkitysneuvottelusta (Ronkainen 2017, 20).

Yhteiskunnallinen aika ja kulttuuriset tekijät vaikuttavat siihen, mitä pidetään väki­valtana. Käytös, joka tulkitaan nykypäivän Suomessa väki­vallaksi, on voinut toisessa ympäristössä tai aikakautena olla laajasti hyväksyttyä käyttäytymistä (Kaittila 2017, 39). Uudenlainen teknologia ja erilaiset toimintaympäristöt mahdollistavat aivan uudenlaisia väyliä väki­vallan toteuttamiseen. Digitaalisten alustojen kehittyminen mahdollistavat esimerkiksi väki­vallan käytön uhreihin, jotka ovat toisella puolella maapalloa.

Tässä opinnäytetyössä käytetään pääasiassa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen väki­valtakäsitteiden sanastoa määrittelemiseen ja jaotteluun, koska sen sanastoa ja määrittelyä suositellaan käytettävän väki­vallan vastaisessa työssä (Bildjuschkin ym. 2020, 1). Eri julkaisut saattavat määritellä ja jaotella väki­valta­sanastoa hieman eri tavalla, mutta määrittelyt sekä jaottelut ovat useimmiten melko samankaltaisia.

2.2 Väkivallan muodot

Väkivaltaa voi tapahtua yhteisöllisellä ja ihmisten välisellä tasolla ja se voi olla suoraa tai epäsuoraa. Ihmisten välisen väkivallan voi jaotella ihmissuhteen laadun mukaan esimerkiksi perhe- tai parisuhdeväkivallaksi. Väkivallan kohdistamisen motiivi voi liittyä esimerkiksi kokijan sukupuoleen, ikään, etniseen tai kulttuuriseen taustaan tai muuhun vähemmistöryhmään. Silloin puhutaan muun muassa naisiin, lapsiin, vammaisiin sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kohdistuvasta väkivallasta. Paikka, jossa väkivaltaa tapahtuu, on myös yksi myös väkivallan jaottelutapa. Siihen kuuluu yksityisillä ja julkisilla paikoilla tapahtuva väkivalta. Väkivaltaa jaotellaan yleensä sen ilmenemismuodon mukaan, joista yleisimmin mainitut ovat fyysinen, henkinen, seksuaalinen ja taloudellinen väkivalta. Muita tunnustettuja väkivallan muotoja ovat esimerkiksi välineellinen, kulttuuriin liittyvä ja kemiallinen väkivalta sekä laiminlyönti. (Kaittila 2017, 39; Bildjuschkin ym. 2020, 2.)

Lähisuhdeväkivalta viittaa väkivallan dynamiikkaan, jossa tekijä ja kokija ovat tai ovat olleet keskenään läheisessä ihmissuhteessa. Lähisuhdeväkivallan alle kuuluu perhe- ja parisuhdeväkivalta, jotka nimiansä mukaisesti kohdistuvat perheenjäseniin, entiseen tai nykyiseen seurustelukumppaniin tai puolisoon. Vaikka perheen sisällä väkivaltaa kohdistettaisiin vain yhteen perheenjäseniin, kaikki perheenjäsenet altistuvat väkivallalle ja siitä johtuville seurauksille. (Bildjuschkin ym. 2020, 7.) Tässä opinnäytetyössä taloudellista väkivaltaa käsitellään perheväkivallan näkökulmasta, vaikka monet käytetyt lähteet liittyvät parisuhdeväkivaltaan.

Yhteisöllisiä väkivallan muotoja ovat rakenteellinen ja kollektiivinen väkivalta. Ensimmäisenä mainittu viittaa ilmiöön, jossa yhteiskunnassa vallitsevilla rakenteilla, valtajärjestelmillä, normeilla tai toimintatavoilla huononnetaan epäsuorasti ihmisten tai ihmisryhmien oikeuksia tai asemaa suhteessa muihin. Näin heidän perustarpeensa voivat jäädä täyttämättä, heidän henkensä tai hyvinvointinsa voi tulla uhatuksi. Kollektiivista väkivaltaa tapahtuu ihmisryhmien tai yhteisöjen välillä ja sillä pyritään edistämään jotain sosiaalista, poliittista tai taloudellista päämäärää. (Bildjuschkin ym. 2020, 6.)

Fyysinen väkivalta tarkoittaa kohteena olevan henkilön tahallista fyysisen koskemattomuuden loukkaamista, kun taas henkinen väkivalta on vastaavasti tahallista henkilön psyykkisen hyvinvoinnin vahingoittamista. Seksuaalinen väkivalta näytetään kohteena olevan henkilön seksuaalisen koskemattomuuden tai itsemääräämisoikeuksien tahallisena loukkaamisena. (Bildjuschkin ym. 2020, 9.) Seksuaalisesta väkivallasta voi käyttää myös termiä seksuaalisuutta loukkaava väkivalta, koska pahimmillaan termin seksuaalinen väkivalta voi ymmärtää väärin siten, että väkivalta olisi seksiä (Nipuli & Bildjuschkin 2016, 15).

Kemiallinen väkivalta viittaa väkivaltaan, jossa kohteena olevan henkilön fyysistä tai psyykkistä hyvinvointia pyritään tahallisesti vahingoittamaan erilaisilla lääkkeillä, kemikaaleilla, päihteillä tai muilla vastaavilla aineilla (Bildjuschkin ym. 2020, 9). Kulttuuriin liittyvä väkivalta ilmenee jonkin kulttuurin kontekstissa toimivina haitallisina käytäntöinä, joilla tahallisesti loukataan tai kontrolloidaan yksittäisen ihmisen tai ihmisryhmän koskemattomuutta tai itsemääräämisoikeutta (Bildjuschkin ym. 2020, 9). Kulttuuriin liittyvä väkivalta voidaan jakaa uskontoon ja kunniaan liittyvään väkivaltaan. Uskontoon liittyvä väkivalta edellyttää jaettua uskoa, hengellistä auktoriteettia ja hengellistä yhteisöä, joiden kontekstissa väkivalta tapahtuu ja haitalliset käytännöt tulevat mahdollisiksi (Ronkainen 2017, 23). Kunniaan liittyvä väkivalta näkyy muun muassa henkilön tai ihmisryhmän psyykkisenä painostamisena tai fyysisenä voimankäyttönä, kun henkilöä tai ihmisryhmää epäillään yhteisöllisten siveys- ja kunnianormien loukkaamisesta (Bildjuschkin ym. 2020, 10). Laiminlyöminen on väkivaltaa, jossa hoidettava ihminen tai ihmisryhmä jätetään ilman heille välttämätöntä apua tai hoitoa tai heidän muita perustarpeitaan ei tyydytetä tilanteissa, joissa on hän riippuvainen muiden ihmisten huolenpidosta (Bildjuschkin ym. 2020, 10).

Bildjuschkin ja kumppanit (2020, 9) erittelevät myös välineellisen tai instrumentaalisen väkivallan omaksi väkivallan muodokseen henkisen väkivallan alle. Tässä opinnäytetyössä kyseinen väkivallan muoto käsitetään osittain taloudellisen väkivallan muodoksi. Välineellinen väkivalta on tahallista väkivallan kohteen läheisiin tai omaisuuteen kohdistuvaa vahingoittamista, jolla pyritään saavuttamaan jokin tavoite (Bildjuschkin ym. 2020, 9). Väkivallan kokijan omaisuuden tahallinen vahingoittaminen käsitetään tässä opinnäytteessä taloudelliseksi väkivallaksi.

3 TALOUDELLINEN VÄKIVALTA ILMIÖNÄ

3.1 Taloudellisen väkivallan määrittelyä

Suomeksi käsite taloudellinen väkivalta ei välttämättä käsitä ilmiön laajuutta kokonaisuudessaan. Englanniksi taloudellisesta väkivallasta on kaksi erillistä käsitettä – economic abuse ja financial abuse. Economic abuse -käsitteellä viitataan esimerkiksi rahan ja tulojen kontrolloimiseen, mutta se sisältää myös muiden rahalla ostettavien resurssien kuten ruuan, asumisen, teknologian ja vaatetuksen saatavuuden kontrolloimisen (Surviving economic abuse 2022; Bruno 2022, 30; Postmus ym. 2020, 262). Economic abuse on tavallaan kattotermi, jonka alle financial abuse -käsite sijoittuu. Kummassakin erilaiset käyttäytymiset menevät jonkin verran päällekkäin, mutta financial abuse -käsite viittaa nimenomaan rahan ja tulojen hallintaan ja kontrolloimiseen (Surviving economic abuse, 2022). Toisaalta kirjallisuudessa usein käytetään termejä economic abuse ja financial abuse toistensa synonyymeina (Postmus ym. 2020, 262). Kun tässä opinnäytetyössä viitataan taloudelliseen väkivaltaan, sillä viitataan economic abuse -termin määritelmään sen laajuuden takia.

Taloudellinen väkivalta on laajasti määriteltynä tahallista taloudellisten resurssien hankkimisen, käyttämisen ja ylläpitämisen kontrollointia, manipulaatiota ja dominoimista, mikä vaarantaa kokijan taloudellista vakautta ja mahdollisuutta taloudelliseen itsenäisyyteen (Adams, Sullivan, Bybee & Greeson 2008, 564; Postmus ym. 2020, 262). Taloudellinen väkivalta voidaan jakaa neljään kategoriaan, joita ovat työssäkäynnin rajoittaminen ja häiriköinti, raha-asioiden kontrolloiminen, taloudellinen hyväksikäyttö ja taloudellinen väkivalta eron jälkeen (Kaittila 2017, 3; Taloudellinen väkivalta tutuksi n.d.a). Taloudellinen väkivalta ei välttämättä vaadi näkyvää konfliktia tai edes osapuolien vuorovaikutusta ollakseen väkivaltaa, koska tekijä voi muun muassa varastaa kumppaniltaan rahaa hänen tietämättään (Kaittila 2017, 3, 74). Taloudellista väkivaltaa esiintyy yleensä muiden väkivallan muotojen kanssa, mutta sen eri muodot ovat usein samanaikaisesti fyysistä tai henkistä väkivaltaa (Pitkäjärvi 2017, 10). Tekijä voi käyttää henkisen väkivallan muotoja – kuten syyllistämistä, uhkailua tai pelottelua – saadakseen väkivallan kohteelta rahaa.

Raha-asioiden kontrolloiminen voi ilmetä muun muassa kokijan rahankäytön valvomisena, olennaisen taloutta koskevien tietojen salaamisena tai yhteisistä raha-asioista yksin päättämisenä (Taloudellinen väkivalta tutuksi n.d.a). Taloudellinen hyväksikäyttö voi näyttäytyä muun muassa lapsen rahojen käyttämisenä huoltajan omiin menoihin ilman lapsen tietämystä tai lupaa, mikä voi pahimmillaan johtaa lapsen velkaantumiseen (Pitkäjärvi 2017, 60). Lapsiin kohdistuva taloudellinen hyväksikäyttö näyttäytyy myös pakkotyönä (Bruno 2022, 32). Hyvinvointivaltioissa lapsiin kohdistuva taloudellinen väkivalta on harvinaisempaa ja lievempää kuin köyhissä maissa, joissa käytetään paljon lapsityövoimaa (Bruno 2022, 32). Työssäkäynnin rajoittaminen ja häiriköinti voi näyttäytyä esimerkiksi työntekemisen vahtimisena, työn hakemisen rajoittamisena, töihin kyyditsemisestä kieltäytymisenä ja työntekemisen häiritsemisenä siten, että kokija myöhästyy töistä tai pahimmassa tapauksessa irtisanotaan (Adams ym. 2008, 565; Huang, Postmus, Vikse & Wang 2013, 781). Eron jälkeinen taloudellinen väkivalta näkyy muun muassa omaisuuden jakamiseen tai ositukseen liittyvänä uhkailuna, huoltoriitoihin liittyvän oikeudenkäynnin häiritsemisenä ja elatusmaksujen maksamisesta kieltäytymisenä (Taloudellinen väkivalta tutuksi n.d.a; Pitkäjärvi 2017, 11).

Eron jälkeisen taloudellisen väkivallan muodot usein koskettavat suoraan tai epäsuorasti myös parin mahdollisia yhteisiä lapsia, vaikka väkivaltaisesti käyttäytyvän vanhemman tarkoitus olisi kontrolloida ensisijaisesti entistä kumppaniaan. Väkivaltaisesti käyttäytyvä vanhempi voi käyttää lasta väkivallan välineenä esimerkiksi huoltoriidassa. Lapset ja nuoret voivat joutua todistamaan huoltajiensa välistä taloudellista väkivaltaa, vaikka se ei kohdistuisi suoraan heihin itseensä (Kaittila 2017, 15; Bruno 2022, 30). Taloudellinen väkivalta myös yleensä jatkuu myös eron jälkeen (Bruno 2022, 30). Lapsi voi joutua välikäteen esimerkiksi, jos väkivaltaisesti käyttäytyvällä vanhemmalla on lapsen toista vanhempaa vastaan lähestymiskielto. Tällöin väkivaltaisesti käyttäytyvä vanhempi voi yrittää kiertää lähestymiskieltoa antamalla lapselle esimerkiksi rahaa, lahjoja tai ruokaa (Bruno 2022, 33).

Tässä opinnäytetyössä käsitetään huoltajien välisen taloudellisen väkivallan todistaminen tai sille altistuminen lapseen kohdistuvaksi taloudelliseksi väkival-

laksi. Tämä johtuu siitä, että vanhempien väliset konfliktit ja erityisesti väkivaltaiset tilanteet vaikuttavat huomattavasti myös lasten hyvinvointiin (Huang ym. 2013, 780; Kaittila 2017, 45). Lapsilla, jotka ovat traumatisoituneet altistuessaan lähisuhdeväkivallalle, on muita useammin kognitiivisia, psykologisia ja emotionaalisia häiriöitä (Huang, Vikse, Lu & Yi 2015, 953). Huangin ja kumppaneiden (2015, 962) tutkimuksessa varhaislapsuudessa fyysiselle ja taloudelliselle väkivallalle altistuminen vaikutti lapsen rikollisen käyttäytymisen lisääntymiseen lapsen ollessa 9-vuotias. Taloudelliselle väkivallalle altistumisella vaikuttaa olevan negatiivisia ja pitkäaikaisia vaikutuksia lapseen (Huang ym. 2015, 962).

Tarkasteltaessa naisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa käsitteleviä tutkimuksia, puhutaan usein pakottavasta kontrollista. Se tarkoittaa sitä, että väkivallan tekijä käyttää erilaisia tekniikoita saadakseen ja ylläpitääkseen kontrollia kumppaniinsa pakottamalla fyysistä, psyykkistä ja taloudellista riippuvuutta tekijästä sekä luodakseen pelkoa (Postmus ym. 2020, 262). Naiset, jotka on pakotettu vastaavaan riippuvuuteen tekijästä, ovat suuremmassa vaarassa ja parisuhteesta lähteminen on yhä vaikeampaa (Huang ym. 2013, 781; Postmus ym. 2020, 262). Vaikka näkökulma onkin parisuhdeväkivallassa, varsinkin alaikäiset ovat taloudellisesti riippuvaisia huoltajistaan. Tämä ei automaattisesti tarkoita, että alaikäiset kokisivat taloudellista väkivaltaa huoltajiltaan. Nuoret ja lapset ovat taloudellisesti haavoittuvassa asemassa, koska eivät joko pysty tekemään töitä, opiskelevat tai ovat vasta työuransa alussa. Lasten ja nuorten voi olla vaikea lähteä väkivaltaisista kotioiloistaan juuri taloudellisten tekijöiden takia. Kun nuori tulee täysi-ikäiseksi, tilanteesta voi olla myös vaikea lähteä, koska nuori ei voi enää saada lastensuojelun palveluita.

3.2 Taloudellisen väkivallan tutkimustaustaa

Taloudellista väkivaltaa ei ole pitkään tutkittu siten, että se olisi tutkimuksen päänäkökulma. Taloudellista väkivaltaa on väkivaltakyselyissä kyllä käsitelty ainakin 80-luvulta asti (ks. the Index of Spouse Abuse Hudson & McIntosh, 1981), mutta usein tuloksissa ei mainita taloudellista väkivaltaa millään tavalla (Postmus ym. 2020, 263). Taloudelliseen väkivaltaan liittyvät kysymykset usein integroidaan

henkistä väkivaltaa liittyviin kysymyksiin, jolloin taloudellisen väkivallan olemassaoloa ei tunnusteta erikseen (Postmus ym. 2020, 263). Jotkut tutkijat ovat kysyneet tutkittaviltaan jostakin taloudellisen väkivallan muodosta sitä tiedostamatta (Postmus ym. 2020, 263). Taloudellisen väkivallan yleisyys ja muodot jäävät siis usein piiloon jopa väkivaltaa käsittelevissä tutkimuksissa.

Taloudellista väkivaltaa on tutkittu ehdottomasti eniten naisten näkökulmasta. Yleisimmät kohderyhmät ovat väkivaltaa kokeneet naiset, jotka ovat hakeutuneet väkivaltatyön palveluihin tai jotka ovat eronneet tai ylipäätään kokeneet taloudellista väkivaltaa (Kutin, Reid & Russell 2019, 112). Näiden tutkimusten mukaan noin 79–99 prosenttia naisista on kokenut tai kokee taloudellista väkivaltaa heidän hakeutuessa väkivaltatyön palveluihin (Kutin ym. 2019, 112).

Suomessa taloudellisen väkivallan yleisyydestä ja esiintymisestä ei ole tehty kansallista tutkimusta (Taloudellinen väkivalta tutuksi n.d.b). Turvakotipalveluiden vuosittaisissa tilastoraporteissa tilastoidaan asiakkaiden kokemia väkivallan muotoja ja asiakkaan suhdetta väkivallan tekijään. Taloudellista väkivaltaa ilmoitti kokeneensa 682 turvakotien asiakasta vuonna 2022 ja 958 asiakasta vuonna 2021 (Nipuli & Mielikäinen 2023). Vuonna 2022 alaikäisistä turvakotien asiakkaista 17 ja vuonna 2021 alaikäisistä asiakkaista 31 ilmoitti kokeneensa taloudellista väkivaltaa (Nipuli & Mielikäinen 2023). Vaikka nuorten ja lasten kokemaa taloudellista väkivaltaa tai sille altistumista ylipäätään on tutkittu vähän, heidän näkemyksiään ilmiöstä tai selviymisstrategioitaan on tutkittu vielä vähemmän (Bruno 2022, 35). Suomessa ylipäätään on tilastoitu heikosti alaikäisiin kohdistuvaa väkivaltaa, laiminlyöntiä ja hyväksikäyttöä sekä heille suunnattuja palveluita (Iivonen 2019, 99).

Tässä opinnäytetyössä käytetään myös AMK-tasoisia opinnäytetöitä toissijaisina lähteinä, koska aihetta on tutkittu vähän. Aiheesta löytyy muutamia opinnäytetöitä, jotka sivuavat aihetta jossain määrin. Esimerkiksi Isoniemen ja Koskelon (2022, 30) opinnäytetyössä niillä opiskelijoilla, jotka olivat kokeneet taloudellista väkivaltaa, noin yhdeksällä prosentilla tekijä oli perheenjäsen. Keskisipilän (2016, 53) opinnäytetyössä vanhempien lapsiinsa kohdistama taloudellinen väkivalta näyttäytyi siten, että vanhempi käytti lapsen tunteita ja niissä olevia varoja ilman

lupaa. Tämän vuoksi lapset eivät enää uskaltaneet käyttää omia tilejään (Keski-sipilä 2016, 53).

3.3 Taloudellisen väkivallan yleisyys ja esiintyvyys

Taloudellista väkivaltaa voi kokea sukupuolesta riippumatta. Erityisesti kuitenkin parisuhdeväkivalta on yleisempää naisilla. He ovat usein lähtökohtaisesti taloudellisesti haavoittuvammassa asemassa miehiin verrattuna (Kaittila 2017, 76). Väkivalta onkin luonteeltaan sukupuolistunutta eli väkivallan muodot, käytännöt ja tulkinnat eroavat sukupuolen mukaan (Bildjuschkin ym. 2020, 7).

Yhden suuren australialaisen tutkimuksen mukaan 9,7 prosenttia 18–29-vuotiaista naisista ja 4,6 prosenttia samanikäisistä miehistä oli kokenut taloudellista väkivaltaa parisuhteessa (Kutin, Russell & Reid 2017, 271). Samassa tutkimuksessa kaikki ikäryhmät mukaan ottaen 15,7 % naisista ja 7,1 % miehistä olivat kokeneet taloudellista väkivaltaa parisuhteessa (Kutin ym. 2017, 269). 18–29-vuotiaista 7,1 % oli kokenut taloudellista väkivaltaa parisuhteessa, joten he kokivat taloudellista väkivaltaa huomattavasti vähemmän useampaan muuhun ikäryhmään verrattuna (Kutin ym. 2017, 270). Nuorilla on usein vähemmän kokemusta parisuhteista kuin heitä vanhemmilla ihmisillä, mikä voi osittain selittää eroa.

Yleisin taloudellisen väkivallan muoto australialaisten 18–29-vuotiaiden nuorten aikuisten parisuhteissa näyttää olevan omaisuuden rikkominen, varastaminen tai tuhoaminen. Nuorista naisista 7,3 % ja nuorista miehistä 3,1 % oli kokenut vastaavaa käytöstä. Pääsyn estämistä yhteisiin rahoihin esiintyi neljällä prosentilla nuorista naisista ja kahdella prosentilla nuorista miehistä. Pääsyn estäminen välttämättömiin resursseihin, kuten autoon, internettiin tai puhelimeen, oli myös melko yleistä. Sitä koki 5,6 % nuorista naisista ja 2 % nuorista miehistä. Ainakin yhtä taloudellisen väkivallan muotoa oli kokenut 4,6 % nuorista miehistä ja 9,7 % nuorista naisista. (Kutin ym. 2017, 271.)

Taloudellista väkivaltaa ei tunnisteta väkivallaksi yhtä hyvin kuin esimerkiksi fyysistä väkivaltaa. Tämä vaikeuttaa taloudellisen väkivallan esiintyvyyden tutkimista ja tunnistamista. Taloudellinen väkivalta kuitenkin loukkaa kokijaansa ja hänen taloudellista itsemääräämisoikeuttaan (Kaittila 2017, 74). Australialaisessa tutkimuksessa sekä nuoret naiset että nuoret miehet mielsivät rahan käytön kontrolloimisen selkeästi harvemmin väkivallaksi kuin vanhemmat naiset ja miehet (Kutin ym. 2019, 113). Nuorista 97 % mielsi lyömisen, seksiin pakottamisen ja tavaroiden rikkomisen pelottelemismielessä väkivallaksi mutta vain 59 % tutkituista ajatteli rahan käytön kontrolloimisen oleman väkivaltaa (Kutin ym. 2019, 113). Samassa tutkimuksessa nuoret pitivät taloudellista kontrollointia selkeästi vähemmän vakavana parisuhdeväkivallan muotona verrattuna muihin väkivallan muotoihin (Kutin ym. 2019, 113).

Taloudellisen väkivallan käyttöön voi olla useita motiiveja. Syy käyttää väkivaltaa voi olla halu kontrolloida ja vahingoittaa kokijaa rahan avulla. Yksi motiivi vahingoittamisen sijaan taloudellisen väkivallan käyttöön voi olla päihteiden hankkiminen tekijän päihteidenkäyttöongelmien takia. Toisaalta on hyvä huomioida, että väkivallan tekijä ei välttämättä tunnista itse omaa motiiviaan käyttää väkivaltaa, vaan esimerkiksi tarve kontrolloida voi olla enemmänkin tutkijoiden tai ammattilaisten tekemä tulkinta väkivallan tekijästä. (Kaittila 2017, 77.)

Kunniaan liittyvällä ja taloudellisella väkivallalla vaikuttaa olevan myös jonkinlainen yhteys. Stridin, Baianstovun ja Enelon tutkimuksessa (2021, 7) ne 15-vuotiaat, jotka elivät kunnianormien kanssa, kokivat materiaalista väkivaltaa selkeästi enemmän verrattuna ikäisiinsä, joita kunnianormit eivät koskettaneet. Tutkimuksessa materiaalisella väkivallalla tarkoitettiin arvotavaroiden tuhoamista tai rikkomista (Strid ym. 2021, 5). Sen katsotaan olevan myös taloudellisen väkivallan muoto. Tällaista arvotavaroiden rikkomista koki usein kunnianormien kanssa elävistä pojista 8 % ja tytöistä 4 % (Strid ym. 2021, 5). Vastaavasti yhteensä 4 % kontrolliryhmään kuuluvista oli kokenut samanlaista käytöstä usein (Strid ym. 2021, 5). Vastaavaa käytöstä kerran tai kaksi oli kokenut 15 % kunnianormien kanssa elävistä tytöistä, kun vastaava luku kontrolliryhmään kuuluvilla tytöillä oli 6 % (Strid ym. 2021, 5). Baianstovun ja kumppaneiden (2019) mukaan kunniaan liittyvää väkivaltaa kokeneet eivät usein saa omistaa omaa älypuhelin tai pankkikorttia (Bruno 2022, 34).

Erilaisissa lieveilmiöissä saattaa olla taustalla taloudellista väkivaltaa, mutta siitä ei ole olemassa tutkimustietoa. Suomessa lainan ottaminen toisen käyttöön erityisesti perhepiirissä on uusi ilmiö (Pitkäjärvi 2017, 5). Majamaan ja Rantalan (2016, 32) katsauksessa viisi vastaajaa ilmoitti huoltajan tai muun läheisen olevan syyllisiä vastaajan velkaantumiseen. Määrä oli kuitenkin tutkimuksen kokoon nähden minimaalinen. Omien lasten velkaannuttaminen tällä tavalla vaikuttaa siis olevan harvinaista.

4 HUOLTAJIEN JURIDINEN ASEMA

4.1 Huoltajan määritelmä ja tehtävät

Huoltajalla viitataan ihmiseen tai ihmisiin, joilla on vastuu lapsen huollosta, valvonnasta, kasvatuksesta ja lapseen liittyvästä päätöstenteosta (Lastensuojeluinfo 2023). On otettava huomioon, että huoltajan ja vanhemman asema ei ole automaattisesti sama. Lapsella voi olla esimerkiksi vanhempi, joka ei ole hänen juridinen huoltajansa. Tämä rajoittaa vanhemman valtaa suhteessa lapsen juridiseen huoltajaan. Muutkin tekijät voivat rajoittaa vanhemman valtuuksia lapseen, koska esimerkiksi huostaanotetun lapsen vanhempi ei voi asioida hänen puolestaan (Suomi.fi 2022a). Tässä opinnäytetyössä tiedostetaan, että myös vanhemmat, jotka eivät ole lapsen huoltajia, voivat käyttää lapseensa taloudellista väkivaltaa.

Lapsen huollon tavoitteena on varmistaa lapsen turvallinen kehitys ja hyvinvointi huomioon ottaen lapsen omat yksilölliset tarpeet ja toiveet. Lapselle pitää turvata myös positiiviset ja läheiset ihmissuhteet, joista tärkein on lapsen ja vanhemman välinen suhde. Lapselle tulee antaa turvallinen ympäristö, jossa hän saa tarpeellista ja hyvää hoitoa, virikkeitä ja kasvatusta. Lapsen kasvatuksessa ei saa käyttää esimerkiksi alistamista, fyysistä kuritusta tai muuta loukkaavaa käytöstä, vaan lasta tulee suojella kaikenlaiselta väkivallalta. Lapsen huollossa hänelle tulee antaa ymmärrystä, turvaa ja lempeyttä. Lapsen itsenäistymistä ja aikuistumista pitää tukea ja edistää lapsen huollossa. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta 2019.)

Edellä mainitut asiat ovat huoltajien tehtäviä, mutta näiden lisäksi huoltajalla on oikeus ja vastuu päättää esimerkiksi lapsen hoidosta, koulutuksesta, kasvatuksesta sekä muista lapseen olennaisesti liittyvistä asioista. Huoltajien tulee kuitenkin ottaa lasta koskevissa päätöksissään huomioon lapsen mielipiteet ja toivomukset lapsen kehitystason mukaan. Huoltajien tulee kertoa lapselle häntä koskevista päätöksistä hänen ikäänsä ja kehitystasoonsa sopivalla tavalla. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta 2019.) Lapsen

huolto päättyy hänen täytettyään 18 vuotta (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoi-
keudesta 1983).

4.2 Huoltajan juridinen asema ja nuoren itsenäistyminen

Perhesuhteet voidaan nähdä erityislaatuisina luottamus- ja vastuusuhteina (Pit-
käjärvi 2017, 14). Monesta ihmisestä voi tulla vanhempi huolimatta siitä, millaiset
edellytykset kyseisellä ihmisellä on vanhemmuudelle. Huoltajuuteen liittyy toi-
saalta institutionaalista säätelyä, mutta samanaikaisesti perhesuhteet ovat yksi-
tyisiä (Pitkäjärvi 2017, 15). Lastensuojelu tai poliisi voi puuttua muun muassa lap-
siperheiden ongelmallisiin elinolosuhteisiin. Tämä kuitenkin vaatii sitä, että kysei-
set elinolosuhteet tulevat jollain tavalla edellä mainittujen instituutioiden tietoon.

Perheeseen liittyviä lapsen turvallisuutta edistäviä ja kasvua turvaavia tekijöitä on
useita. Niitä ovat esimerkiksi turvalliset, hyvinvoivat ja lapsen elämässä pysyvät
aikuiset, perheen kanssa yhdessä vietetty aika, hyvä suhde vanhempiin ja ikä-
tasaisen tiedon saaminen lapseen tai hänen perheensä vaikeaan tilanteeseen
liittyen (Korpilahti ym. 2019, 29). Vakaa parisuhde, jossa vanhemmat ovat avio-
tai avoliitossa, ennustaa perheiden ja lasten hyvinvointia (Huang ym. 2013, 780).
Jos lapsen huoltajat ovat eronneet, huoltajien välisen suhteen ja kommunikaation
laatu vaikuttaa suoraan lapseen.

Lapsiperheissä huoltajat yleensä ovat tai ovat olleet parisuhteessa. Parisuhteissa
raha ja suhtautuminen siihen tulee esiin väistämättä erityisesti lapsiperheissä.
Rahalla voi olla voimavara, jolla tuotetaan parisuhteessa ja perheessä positiivisia
asioita ja kokemuksia (Kaittila 2017, 12). Toisaalta sitä voi käyttää lähisuhteissa
myös tahalliseen vahingoittamiseen (Kaittila 2017, 12). Perheen sisäinen rahan-
käytön kontrollointi vaikuttaa suoraan myös perheen lasten hyvinvointiin. Jos esi-
merkiksi lasten hoitamiseen liittyvistä kuluista pyritään aina lähtökohtaisesti sääs-
tämään mahdollisimman paljon, voi tilanne eskaloitua pahimmillaan lasten tarpei-
den ja hoidon laiminlyömiseksi.

Huoltajien suhde lapsiinsa myös juridisesti tarkasteltuna on jopa haavoittuva hy-
väksikäytölle. Alaikäisen lapsen puolesta asiointi kaikissa asioissa kuitenkin

yleensä onnistuu lapsen huoltajilta ilman erillisiä valtuutuksia, mutta tästä on poikkeuksia (Suomi.fi 2022b). Jotta tämä onnistuu, huoltajien pitää olla lapsen väestötietojärjestelmässä ilmoitettuna (Suomi.fi 2022b). Mahdollisen huollonjakosopimuksen tai huollonjakomääräyksen sisältö esimerkiksi vaikuttaa siihen, onko huoltajalla lupaa asioida lapsen puolesta (Suomi.fi 2022b). Eri palvelut voivat toisaalta asettaa erilaisia rajoitteita lapsen puolesta asioinnille. Esimerkiksi Kelassa huoltaja voi hakea omilla tunnuksillaan lapselleen Kela-kortin, eurooppalaisen sairaanhoitokortin tai sosiaaliturvaan kuulumista, mutta ei voi asioida lapsensa puolesta muuten (Kela n.d.). Pankit pääasiassa vaativat kummankin huoltajan tai yksinhuoltajan suostumuksen, jos lapselle halutaan avata peruspankkipalvelut eli pankkitili, Debit-kortti ja pankkitunnukset (esimerkiksi Nordea n.d).

5 TALOUDELLINEN ITSENÄISTYMINEN VARHAISAIKUISUUDESSA

5.1 Orastava aikuisuus

Orastavassa aikuisuudessa ollaan hyvin haavoittuvaisia mutta toisaalta avoimia uusille tavoille ratkaista esimerkiksi rahaan liittyviä ongelmia (Kutin ym. 2019, 112). Orastava aikuisuus koskee suunnilleen 18–25-vuotiaita nuoria aikuisia, jolloin he eivät ole enää lapsia mutta toisaalta vasta harjoittelevat aikuisuutta (Pitkämäki 2017, 18). Tässä opinnäytetyössä myös alle 29-vuotiaat mielletään tähän nivelvaiheeseen. Tässä ikävaiheessa nuorten huoltajilla ei ole enää samalla tavalla kontrollia lapsistaan, ja nuorten suhde vanhempiinsa muuttuu vähitellen (Pitkämäki 2017, 18). Majamaan (2014, 15) tutkimuksessa vain 13 % vanhemmista Suomessa ei tukenut aikuisia lapsiaan millään tavalla. Vanhemmista 83 % antoi käytännön tukea ja 46 % taloudellista tukea (Majamaa 2014, 15). Vaikka vanhemmat eivät siis olekaan enää juridisesti vastuussa täysi-ikäistyneistä lapsistaan, käytännössä suurin osa vanhemmista Suomessa tukee lapsiaan jollain tavalla aikuisinakin.

Siirtyminen taloudelliseen itsenäisyyteen tapahtuu pääasiassa aikuistuesssa. Jos nuoren taloudellinen identiteetti on tarpeeksi hyvin muodostunut, se voi helpottaa nuoren siirtymistä taloudellisesta riippuvuudesta taloudelliseen itsenäisyyteen aikuisiässä (Bosch ym. 2016, 1). Jos nuori ei saa huoltajiltaan lainkaan tukea taloudellisten asioiden hoitamiseen, siirtyminen taloudelliseen itsenäisyyteen voi olla haastavampaa niihin nuoriin verrattuna, jotka saavat tukea taloudelliseen itsenäistymiseen. Toisaalta jos nuori alaikäisestä asti joutuu olemaan kovin itsenäinen taloudellisista asioistaan, voi nuori altistua aikuisten velvollisuuksille ennen kuin hän on siihen valmis.

5.2 Taloudellisen väkivallan seuraukset nuoren itsenäistyessä

Aikuistuminen on taloudellisen itsenäisyyden ja pitkäaikaisten ihmissuhteiden kannalta hyvin tärkeä ajanjakso (Xiao, Chatterjee & Kim 2014, 394; Kutin ym. 2019, 112). Nykypäivänä aikuisuuteen siirtyminen on ajanjaksona pidentynyt ja

monimutkaistunut (Majamaa 2014, 7; Xiao ym. 2014, 394). Tämä ajanjakso voi olla myös riskialtis erityisesti niille nuorille aikuisille, jotka eivät saa tukea huoltajiltaan tai muilta sukulaisiltaan (Xiao ym. 2014, 394). Tästä voi tehdä päätelmän, että nuoret, joiden huoltajat ovat olleet heitä kohtaan taloudellisesti väkivaltaisia, kokevat todennäköisemmin enemmän ongelmia taloudellisen itsenäisyyden kanssa.

Alaikäisenä tai orastavassa aikuisuudessa tapahtunut taloudellinen väkivalta voi tehdä nuoren erittäin haavoittuvaksi erilaisille ongelmille. Sekin voi vaikuttaa, onko taloudellinen väkivalta alkanut ala- vai täysi-ikäisenä. Taloudellisen väkivallan takia velkaantuminen ja luottotietojen menettäminen voidaan nähdä esimerkkeinä taloudellisen väkivallan erityisen vakavina seurauksina. Pitkäaikaiset velkaongelmat voivat vaikuttaa negatiivisesti esimerkiksi ihmissuhteisiin ja psyykkiseen hyvinvointiin (Pitkäjärvi 2017, 6). Maksuhäiriömerkintä vaikeuttaa palveluiden, kuten vakuutusten ja vuokra-asunnon, saatavuutta, mikä voi työntää ihmisen syvemmälle huono-osaisuuteen ja yhteiskunnan marginaaliin. Jos lapsen huoltajat ovat esimerkiksi velkaannuttaneet lapsensa hänen tietämättään jo ennen hänen täysi-ikäistymistään, on puitteet taloudelliselle itsenäistymiselle heikot. Tällaisilla nuorilla velkaantumisen vaikutukset näkyvät usein käytännössä vasta heidän täysi-ikäistyttyään (Pitkäjärvi 2017, 16).

Itsessään väkivallalla on negatiivisia vaikutuksia ihmisen hyvinvointiin, mutta taloudellinen väkivalta vaikuttaa myös talouteen. Tämä laajentaa väkivallan vaikutusten mahdollista laajuutta. Taloudellinen väkivalta on yhteydessä muun muassa taloudellisiin vaikeuksiin, vaikeuksiin päästä pois väkivaltaisesta parisuhteesta, henkiseen kärsimykseen ja masennukseen (Kutin ym. 2019, 112). Taloudelliset vaikeudet ovat myös todennäköinen seuraus erityisesti naisille, jotka jättävät väkivaltaisen parisuhteen (Postmus ym. 2020, 262). Nuorilla ei välttämättä ole vielä tarvittavia resursseja tai taloudellisia taitoja selvittää huoltajan aiheuttaman taloudellisen väkivallan seurauksia. Nuoren tilanne ja varsinkin taloudelliset vaikeudet voivat pahentua, jos nuori ei tiedä mitä tilanteessa pitäisi tehdä.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Opinnäytetyön tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, kuinka yleistä huoltajien lapsiinsa kohdistama taloudellinen väkivalta on. Tämän lisäksi kartoitetaan, tuleeko aineistossa esiin taloudelliselle väkivallalle haavoittuvaisia ryhmiä.

Tavoitteena on lisätä tietoa ja tietoisuutta huoltajien lapsiinsa kohdistamasta taloudellisesta väkivallasta. Erityisesti lasten ja nuorten näkökulma taloudelliseen väkivaltaan liittyvässä tutkimuksessa on jäänyt hyvin vähäiseksi (Bruno 2022, 35). Muutenkin tiedon ja tietoisuuden lisääminen tästä ilmiöstä voi madaltaa kokijoiden kynnystä hakea apua ja auttaa heitä ymmärtämään kokemuksiaan paremmin (Pitkäjärvi 2017, 84).

Ylipäättään taloudelliseen väkivaltaan keskittyminen ja sen eri muodoista kysyminen oli opinnäytetyössä tärkeää, koska väkivaltaa laajemmin kartoittavissa tutkimuksissa taloudellisen väkivallan laajuutta ei voi luotettavasti yleistää, jos siitä kysytään vain muutama kysymys (Postmus ym. 2020, 263). Siksi taloudelliseen väkivaltaan keskittyvät tutkimukset ovat perusteltuja.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Kuinka yleistä huoltajien aiheuttama taloudellinen väkivalta on nuorten keskuudessa?
2. Millaisia eroja eri väestöryhmien sisällä tapahtuvassa taloudellisen väkivallan muodoissa tai esiintymisessä on?
3. Millaiset taloudellisen väkivallan muodot korostuvat aineistossa?

6.2 Tutkimusmenetelmä

Oppinäytetyötä varten toteutetussa tutkimuksessa on sekä määrällisiä että laadullisia piirteitä, mutta se on pääasiassa määrällinen. Määrällisessä tutkimuksessa korostuu esimerkiksi aiemman tutkimuksen johtopäätökset ja teoriat, käsitteiden määrittely teorian kautta, havaintoaineiston soveltaminen numeerista mittaamista varten, aineiston muuttaminen helposti tilastollisesti käsiteltävään muotoon ja päätelmien teko tilastollisen analysoinnin avulla (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 140). Tässä opinnäytteessä määrällisyys näkyy esimerkiksi siten, että vastaajille annetaan tietyt vastausvaihtoehdot, jotka on helppo kääntää taulukkomuotoon.

Laadullisella tutkimuksella taas tarkoitetaan tutkimusmenetelmää, jossa tavoitteena on tutkia kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Koppa 2021). Laadullisuus näkyy opinnäytettä varten tehdyssä tutkimuksessa siten, että vastaajat saavat halutessaan vastata muutamaa avoimeen kysymykseen. Niihin tulleita vastauksia ei analysoida muuten kuin lajittelemalla vastaukset teemoittain.

6.3 Aineiston hankinta ja kohderyhmä

Aineistonhankintamenetelmäksi valikoitui kyselytutkimus. Kysely- eli survey-tutkimuksella kerätään aineistoa standardoidusti, ja sen kohdehenkilöt muodostavat valitusta perusjoukosta näytteen tai otoksen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 193). Standardoimisella tarkoitetaan sitä, että kaikilta vastaajilta kysytään kyselyn kysymykset täysin samalla tavalla (Hirsjärvi ym. 2009, 193). Opinnäytetyön kysely oli standardoitu. Kyselytutkimuksen yksi etu on se, että menetelmä on tehokas keino saada paljon vastaajia (Hirsjärvi ym. 2009, 195). Kerätty aineisto voidaan helposti tallentaa ja analysoida tietokoneella (Hirsjärvi ym. 2009, 195).

Opinnäytetyötä varten tehtiin pääasiassa määrällinen ja anonyymi nettikysely, joka laadittiin Microsoft Forms -sovelluksella. Kyselyrunko löytyy liitteistä (liite 1). Kyselyn lopussa on kaksi vapaaehtoista avointa kysymystä, jotka ovat kyselyn

laadullinen osuus. Määrällinen aineisto analysoitiin Tixel-ohjelmistolla, jonne aineisto taulukoitiin havaintomatriisiksi. Taloudellista väkivaltaa kokeneet eriteltiin myös erilliseen havaintomatriisiin, jonka avulla vertailtiin kaikkien vastaajien ja taloudellista väkivaltaa kokeneiden välisiä eroja.

Kyselystä pyrittiin tekemään mahdollisimman tiivis ja lyhyt, jotta kynnyks vastata kyselyyn vähenisi. Suurin osa kysymyksistä oli monivalintakysymyksiä tai asteikkoja. Jälkimmäisissä kysymyksissä käytettiin Likert-järjestysasteikkoa, jossa oli vaihtoehdot ”ei ikinä/ei koske minua”, ”1–2 kertaa”, ”en osaa sanoa”, ”yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti” ja ”toistuvasti”. Kyseiset vastausvaihtoehdot valittiin, koska ne ovat tarkempia kuin esimerkiksi vastausvaihtoehdot harvoin, joskus ja usein. Kyselyyn laitettiin tarkkoja väitteitä, kuten ”huoltajani on varastanut minulta tavaroita”. Näin toimittiin siksi, ettei kyselyyn vastaaminen kariudu siihen, että vastaaja ei tiedä taloudellisen väkivallan eri määritelmiä. En osaa sanoa -vastausvaihtoehdon valitseminen oli perustelua, koska joissain tapauksissa vastaaja ei voi olla täysin varma siitä, onko jotain taloudellisen väkivallan muotoa tapahtunut.

Kyselyn laatimisessa sovellettiin Adamsin ja kumppaneiden (2020) laatimaa taloudellisen väkivallan kartoitusmittaria. Taloudellinen väkivalta tutuksi -hanke on myös tehnyt oman pilottiversionsa (n.d.c) kyseisestä mittaristosta, jota hyödynnettiin kyselyn laatimisessa. Mittaristoa ei kuitenkaan kopioitu sellaisenaan. Kyselyyn lisättiin väitteitä, joiden nähtiin sopivan paremmin lapsen ja huoltajan väliseen suhteeseen. Sellaiset väitteet, jotka olisivat parisuhteessa todennäköisemmin taloudellista väkivaltaa kuin huoltaja-lapsi-suhteessa, jätettiin pois. Tästä esimerkkinä toimii väite ”päätti puolestani rahojeni käytöstä”. Varsinkin alaikäisen lapsen kohdalla tällaisessa käytöksessä voi olla kyse myös huoltajan vastuusta lapsen hullosta. Toisaalta huoltajan ja lapsen välisessä suhteessa tämä voi myös olla taloudellista väkivaltaa, mutta väite oli liian epätarkka mittaamaan taloudellista väkivaltaa kyselyssä.

Mittaristojen pohjalta kyselyyn lisättyjä sovellettuja väitteitä oli esimerkiksi: ”olen ollut alaikäisenä mielestäni liikaa vastuussa omastani tai perheeni taloudellisesta tilanteesta” ja ”olen ollut täysi-ikäisenä mielestäni liikaa vastuussa huoltajieni taloudellisesta tilanteesta”. Väitteet voivat olla hieman monitulkintaisia, mutta niissä korostetaan vastaajan subjektiivisesti koettua liiallista vastuuta. Kyselyyn lisättiin

myös väite ”huoltajani ei ole antanut minun vaikuttaa taloudellisiin asioihini, vaikka olen niin halunnut”. Väite valikoitui kyselyyn muun muassa sen takia, että huoltajilla on joissain pankeissa oikeus kieltäytyä monista pankkipalveluista vähintään 15-vuotiaalle lapselle (esimerkiksi Osuuspankki n.d.). Lapsilla on oikeus vaikuttaa itseään koskeviin taloudellisiin asioihin kehitystasonsa mukaisesti.

Vanhempien eron jälkeiseen taloudelliseen väkivaltaan liittyvät kysymykset jätettiin pois, koska kysely oli suunnattu kaikille 18–28-vuotiaille. Kyselyllä pyrittiin antamaan lähinnä peruskäsitys siitä, miten huoltajien tekemän taloudellinen väkivalta voi ilmentyä. Yhdessä kyselyssä ei olisi muutenkaan voinut kuvata kaikkia taloudellisen väkivallan muotoja, eikä sellaista listaa ole olemassa. Mahdollisimman monesta väkivallan muodosta kysyminen ei olisi palvellut tavoitetta tiiviistä kyselystä.

Edeltävät seikat huomioon ottaen kyselytutkimus oli paras vaihtoehto, koska tavoitteena oli kartoittaa aihetta melko pinnallisesti mutta tavoittaa mahdollisimman monta ihmistä. Aihetta ei ole tutkittu Suomessa tällaisella pääasiassa määrällisellä kyselyllä aiemmin. Kysely tehtiin pääasiassa määrälliseksi, koska kysymyksiin, joissa on valmiit vastausvaihtoehdot, on yleensä helpompi ja nopeampi vastata. Määrällisellä menetelmällä kyselystä oli myös helpompi tehdä sellainen, ettei siihen vastaaminen vaadi aiempaa tietoisuutta aiheesta.

Kyselytutkimuksella on toisaalta myös useita heikkouksia. Aineisto jää helposti pinnalliseksi eikä sitä voida varmistaa, kuinka rehellisesti vastaajat ovat vastanneet kysymyksiin. Voi olla myös vaikea arvioida, ymmärtävätkö vastaajat kysymykset ja vastausvaihtoehdot samalla tavalla, mikä korostaa huolellisen lomakkeen laatimisen tärkeyttä. Vastaajien tietämys aiheesta voi olla heikkoa, mikä voi vaikuttaa vastauksiin. Valitusta perusjoukosta riippuen kadon eli vastaamattomuuden osuus voi kohota suhteellisen suureksi. (Hirsjärvi ym. 2009, 195.)

Kohderyhmäksi valikoitui 18–28-vuotiaat, koska mielenkiintona oli tarkastella aihetta nuorten näkökulmasta. Täysi-ikäisyys oli kyselyyn vastaamisen kannalta tärkeä kriteeri. Alaikäisten tutkimiseen tarvitaan huoltajien suostumus, mikä eväisi mahdollisuuden osallistua anonyymisti. Koska aiheena on huoltajien lap-

siinsa kohdistama väkivalta, alaikäisten mukaan ottaminen olisi ollut mahdollisesti myös riski alaikäisten vastaajien turvallisuudelle. Yläikärajaksi valittiin 28, koska alle 29-vuotiaat käsitetään nuoriksi nuorisolaissa (2016).

Kyselyä levitettiin Facebookissa kolmessa ryhmässä, jotka olivat Vauras Nainen, Velallisten tukiryhmä VTR ja Hallitse rahojasi. Ryhmät valikoituivat siksi, että kyselyn mainostaminen ei tuntuisi niin irralliselta, kun ryhmässä puhutaan jo valmiiksi talouteen liittyvistä aiheista. Kyseiset ryhmät vaikuttivat siltä, että osa ryhmiin kuuluvista voisivat hyötyä aiheeseen liittyvästä tiedosta. Kyselyn levittämistä oli helpompi perustella ryhmien ylläpitäjille tämän näkökulman kautta.

Vauras Nainen on naisille suunnattu ryhmä, jonka keskusteluaiheet liittyvät oman talouden kysymyksiin, rahaan, vaurauteen ja sijoittamiseen (Vauras Nainen n.d.). Hallitse rahojasi -ryhmässä keskustellaan muun muassa arjen raha-asioista, oman talouden hallinnasta, veloista, maksamisesta ja säästövinkeistä (Hallitse rahojasi n.d.). Velallisten tukiryhmä VTR on velallisille suunnattu vertaistukiryhmä, jossa pankkivelkojen ja perintätoimien epäkohtien nostaminen esille ja korjaaminen sekä luottotietojen menettäneiden tukeminen ovat tärkeitä teemoja (Velallisten tukiryhmä VTR n.d.). Kaikki ryhmät ovat aktiivisia ja niissä on yhteensä yli 100 000 jäsentä. Yleisesti ottaen sosiaalinen media ja internet ovat hyviä kanavia saavuttaa mahdollisia vastaajia.

7 TULOKSET

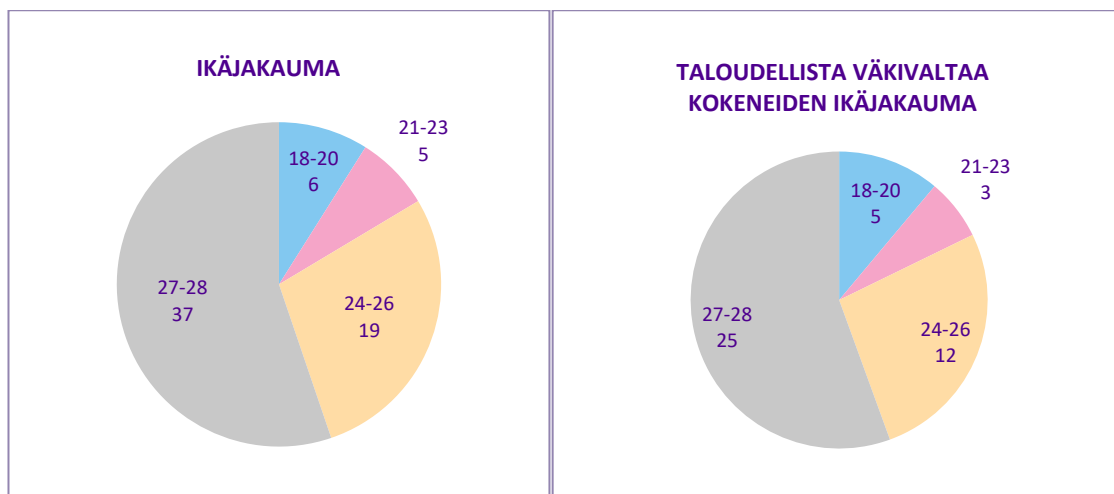
7.1 Taustamuuttujien tulokset

Kyselyyn tuli 81 vastausta, joista 67 analysoitiin. Vastauksia, joissa vastaaja ei kuulunut kohderyhmään, tuli 14 ja ne jätettiin pois analyysistä. Aineisto kerättiin maalisi- ja huhtikuun vaihteessa vuonna 2023. Koko aineiston lisäksi analysoitiin erikseen ne vastaajat, jotka valitsivat ainakin yhteen väkivaltaan liittyvään väitteeseen vastausvaihtoehdon ”1–2 kertaa”, ”yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti” tai ”toistuvasti”. Heihin viitataan taloudellista väkivaltaa kokeneina ja heitä oli 45 vastaajaa eli 67 % aineistosta. Vain yhden johonkin väkivaltaan liittyvään väitteeseen 1–2 kertaa -vastauksen antaneita oli 11 (24 %) niiden 45 vastaajan joukossa, jotka olivat kokeneet ainakin yhden taloudellisesti väkivaltaisen teon huoltajansa taholta. Suurin osa vastaajista oli siis kokeneet ainakin kahta taloudellisen väkivallan muotoa. Kaikkien vastaajien keskuudessa ainakin yhden toistuvasti-vastauksen antoi 17 vastaajaa (25 %). Jos vastaajalla oli pelkkien ”ei koskaan/ei koske minua” -vastausten lisäksi vain yksittäinen ”en osaa sanoa” -vastaus, häntä ei laskettu taloudellista väkivaltaa kokeneeksi.

Vastaajista 63 (94 %) oli naisia ja yksi vastaaja (1,5 %) oli mies. Yksi vastaaja vastasi muu (1,5 %). Kaksi vastaajaa (3 %) ei halunnut ilmoittaa sukupuoltaan. Kaikki muun kuin naisvaihtoehdon valinneet olivat kokeneet taloudellista väkivaltaa. Taloudellista väkivaltaa kokeneista 41 (91 %) oli ilmoittanut olevansa naisia.

Vastaajista 57:llä (85 %) oli kaksi huoltajaa ja kymmenellä (15 %) yksi huoltaja. Taloudellista väkivaltaa kokeneista kahdeksalla (18 %) oli yksi huoltaja ja 37 vastaajalla (82 %) kaksi huoltajaa.

Yleisin ikä vastaajilla oli 28, jonka ikäisiä oli 23 (34 %). Seuraavaksi yleisimmät iät olivat 27 ja 25, joista edeltäviä oli 14 (21 %) ja jälkimmäisiä 11 (16 %). Vastaajien keski-ikä oli 25,8. Alla kaikkien vastaajien ja taloudellista väkivaltaa kokeneiden ryhmitellyt ikäjakaumat (kuvio 1 ja 2).

KUVIO 1 JA 2 Ikäjakausi lukuna koko aineistossa ja taloudellista väkivaltaa kokeneilla.

Entisiä lastensuojelun asiakkaita oli vastaajista 15 (22 %). Loput 52 vastaajaa (78 %) eivät olleet olleet lastensuojelun asiakkaita. Taloudellista väkivaltaa kokeneista 13 (29 %) oli ollut lastensuojelun asiakkaana ja 32 (71 %) taas ei.

Vastaajista 62:lla (93 %) molemmat huoltajat tai ainoa huoltaja ovat syntyneet Suomessa. Kolmella vastaajalla (4 %) molemmat huoltajat tai ainoa huoltaja ovat syntyneet ulkomailla. Vain kahdella vastaajalla (3 %) huoltajista toinen on syntynyt Suomessa ja toinen ulkomailla. Taloudellista väkivaltaa kokeneista 41 vastaajan (91 %) ainoa tai molemmat huoltajat ovat syntyneet Suomessa. Heistä yhdellä vastaajalla (2 %) toinen huoltaja on syntynyt Suomessa ja toinen ulkomailla. Ne kaikki kolme vastaajaa (7 %), joiden molemmat tai ainoa huoltaja olivat syntyneet ulkomailla, olivat kokeneet taloudellista väkivaltaa.

Vastaajia, joiden huoltajat ovat eronneet hänen ollessaan alaikäinen, oli 23 (34 %). Vastaajista 44:n (66 %) huoltajat eivät olleet eronneet, kun vastaaja oli vielä alaikäinen. Taloudellista väkivaltaa kokeneilla taas 19 vastaajan (42 %) huoltajat olivat eronneet vastaajan ollessa lapsi. Taloudellista väkivaltaa kokeneista 26 vastaajan (58 %) huoltajat olivat taas pysyneet yhdessä. Niistä 23 vastaajasta, joiden huoltajat olivat eronneet vastaajan ollessa alaikäinen, 19 (83 %) oli kokenut taloudellista väkivaltaa.

Yleisin arvio lapsuudenperheen taloudellisesta tilanteesta oli melko hyvä 26 vastauksella (39 %). Seuraavaksi yleisin arvio oli kohtalainen 23 vastauksella (34

%). Vastaajista yhdeksän (13,5 %) valitsi vastausvaihtoehdon erittäin hyvä. Kahdeksan vastaajaa (12 %) arvioi lapsuudenperheensä taloudellisen tilanteen melko huonoksi. Vain yksi vastaaja (1,5 %) arvioi lapsuudenperheensä taloudellisen tilanteen erittäin huonoksi. Taloudellista väkivaltaa kokeneilla taas kohtalainen oli yleisin vastaus 17 vastauksella (38 %). Melko hyväksi lapsuudenperheensä taloudellisen tilanteen arvioi 16 vastaajaa (35 %). Taloudellista väkivaltaa kokeneista kahdeksan (18 %) arveli taloudellisen tilanteen melko huonoksi. Kolme vastaajaa (7 %) valitsi vastausvaihtoehdon erittäin hyvä. Yksi vastaaja (2 %) valitsi vastausvaihtoehdon erittäin huono. Kaikki ne vastaajat, jotka arvioivat lapsuudenperheensä taloudellisen tilanteen melko huonoksi tai erittäin huonoksi, olivat kokeneet taloudellista väkivaltaa.

Yleisin ylin koulutus, jonka vastaaja oli suorittanut, oli alempi korkeakoulututkinto 36 vastauksella (54 %). Seuraavaksi yleisin ylin koulutus oli toinen aste 20 vastauksella (30 %) ja lopuksi ylempi korkeakoulututkinto löytyi 11 vastaajalta (16 %). Taloudellista väkivaltaa kokeneista 22 vastaajalla (49 %) ylin koulutus oli alempi korkeakoulututkinto. Tällä ryhmällä toiseksi yleisin yli koulutus oli toinen aste 15 vastauksella (33 %). Ylempi korkeakoulututkinto oli kahdeksalla vastaajalla (18 %).

Yleisin ylin koulutus vastaajan korkeimmin koulutetulla huoltajalla oli toinen aste 35 vastauksella (52 %). Seuraavaksi yleisin ylin tutkinto oli ylempi korkeakoulututkinto 18 vastauksella (27 %). Alempi korkeakoulututkinto oli ylin tutkinto 12 vastaajalla (18 %). Kahdella vastaajalla (3 %) peruskoulu oli heidän huoltajiensa ylin koulutus. Taloudellista väkivaltaa kokeneiden keskuudessa järjestys oli sama eli toisen asteen käyneitä oli 25 (56 %), ylemmän korkeakoulututkinnon käyneitä 11 (24 %), alemman korkeakoulututkinnon käyneitä seitsemän (16 %) ja pelkän peruskoulun käyneitä kaksi (4 %).

Vastaajista 56 (84 %) vastasi vapaaehtoiseen ”jos sinulla on maksuhäiriömerkintä, onko tämä johtunut ainakin osittain huoltajiesi käytöksestä?” -kysymykseen ja 49 heistä (87,5 %) vastasi kieltävästi. Kaksi (3,5 %) vastasi kysymykseen kyllä. Heistä viisi (9 %) ei osannut sanoa, onko heille tullut maksuhäiriömerkintä ainakin osittain heidän huoltajiensa syytä. Taloudellista väkivaltaa kokeneista 40 (89 %) vastasi vapaaehtoiseen kysymykseen. Kaksi ihmistä (3 %) vastasi kyllä. Neljä

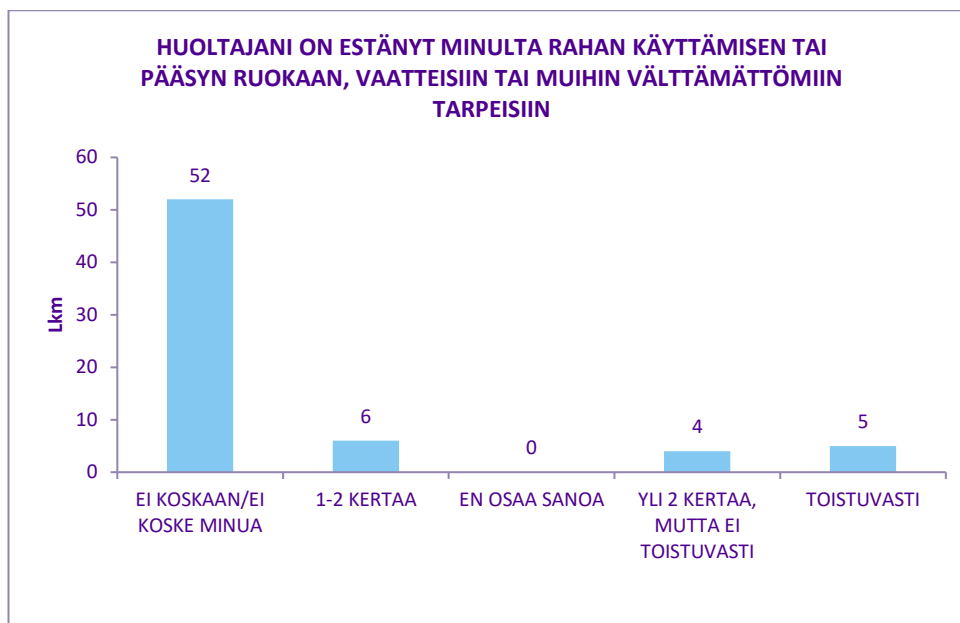
vastaajaa (10 %) ei osannut sanoa ja 34 vastaajalla (85 %) huoltajan käytös ei ollut aiheuttanut maksuhäiriömerkintää.

7.2 Tulokset väkivaltaan liittyvistä väitteistä

Väkivaltaan liittyviä väitteitä oli 16. Ne oli luokiteltu kolmeen eri kategoriaan: rahaan ja taloudellisiin resursseihin liittyvä kontrollointi, taloudellinen hyväksikäyttö ja muunlainen taloudellinen väkivalta. Vastaukset väitteisiin käydään läpi siinä järjestyksessä kuin missä niistä kyselyssä kysyttiin. Eri väkivallan muotojen esiintyminen vaihteli aineistossa 1,5 prosentista 33 prosenttiin.

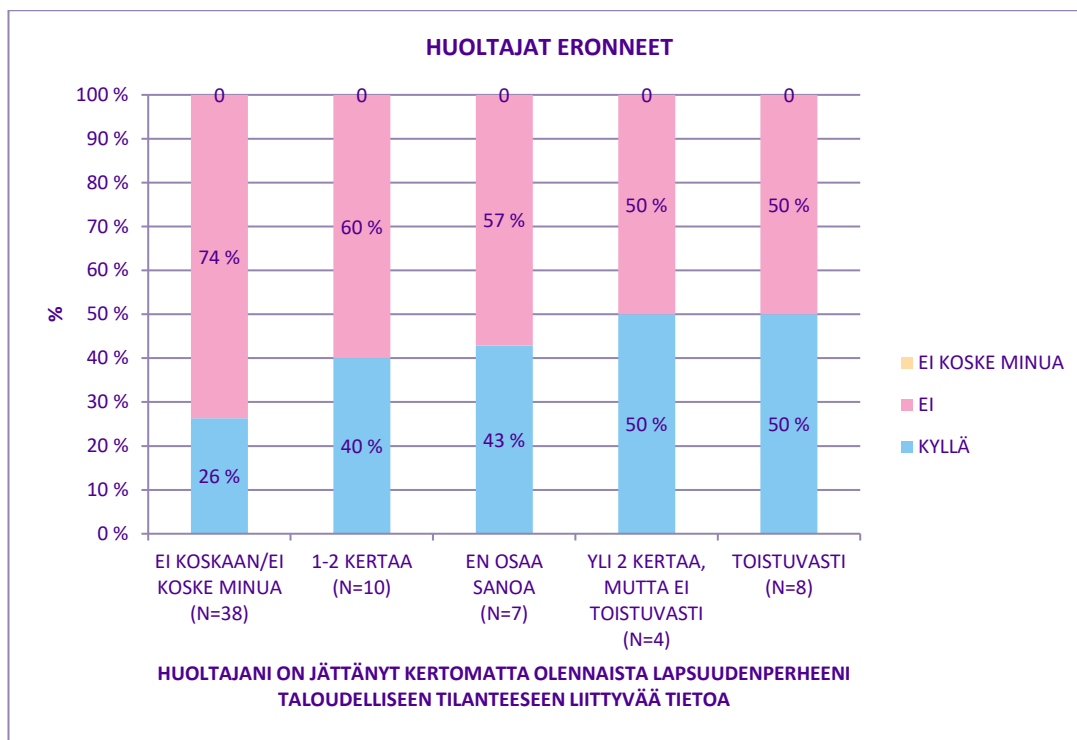
Kuudella vastaajalla (9 %) huoltaja oli painostanut käyttämään vastaajan omia rahoja huoltajan ostoksiin tai laskuihin 1–2 kertaa. “Yli 2 kertaa mutta ei toistuvasti” vastausvaihtoehdon oli valinnut kolme vastaajaa (4,5 %) ja toistuvasti tällaista käytöstä oli kokenut yksi vastaaja (1,5 %). Kaksi vastaajaa (3 %) ei osannut vastata. Suurin osa eli 55 vastaajaa (82 %) ei ollut kokenut tällaista käytöstä huoltajaltaan.

Kuudella vastaajalla (9 %) ruokaan, vaatteisiin tai muihin välttämättömiin tarpeisiin huoltaja oli estänyt rahan käyttämisen tai pääsyn 1–2 kertaa (kuvio 3). Toistuvasti näin oli tehnyt viiden vastaajan (7 %) huoltaja. Neljällä vastaajalla (6 %) huoltaja oli toiminut näin yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti. Vastaajista 52 (78 %) ei ollut kokenut huoltajiltaan tällaista käytöstä.

KUVIO 3 Pääsyn estäminen välttämättömiin tarpeisiin.

Vastaajista kymmenen (15 %) oli vastannut ”1–2 kertaa” väitteeseen siitä, onko huoltaja jättänyt kertomatta olennaista lapsuudenperheen taloudelliseen tilanteeseen liittyvää tietoa (kuvio 4). Vastaajista kahdeksalla (12 %) huoltaja oli toiminut toistuvasti näin. Vastaajista seitsemän (10 %) ei osannut sanoa. Neljällä vastaajalla (6 %) näin oli tapahtunut yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti. Vastaajista 38 (57 %) ei samaistunut väitteeseen. Olennaisen taloudelliseen tilanteeseen liittyvän tiedon kertomatta jättäminen oli yksi kyselyn yleisimpiä taloudellisen väkivallan muotoja. Niitä vastaajia, joiden huoltajat olivat eronneet vastaajan ollessa alaikäinen, oli kolmasosa. Kuitenkin puolet ”toistuvasti” tai ”yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti” ja 40 % ”1–2 kertaa” tähän väitteeseen vastanneiden ihmisten huoltajista olivat eronneet vastaajan ollessa alaikäinen (kuvio 4).

KUVIO 4 Oleellisen tiedon kertomatta jättäminen ja huoltajien eroaminen.

Neljällä vastaajalla (6 %) huoltaja oli 1–2 kertaa häirinnyt tai kontrolloinut työssäkäyntiä tai estänyt työssäkäynnin kokonaan. Yksi vastaaja (1,5 %) oli kokenut tällaista käytöstä toistuvasti ja yksi (1,5 %) yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti. Yksi vastaaja (1,5 %) ei osannut sanoa. Vastaajista 60 (89,5 %) vastasi “ei koskaan/ei koske minua”.

Neljän vastaajan (6 %) huoltaja oli estänyt vastaajaa hankkimasta opiskelupaikkaa, tai oli häirinnyt tai kontrolloinut opiskelua 1–2 kertaa. Yhden vastaajan (1,5 %) kohdalla näin oli käynyt toistuvasti ja yhden vastaajan (1,5 %) kohdalla yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti. Kaksi vastaajaa (3 %) valitsi vastausvaihtoehdon “en osaa sanoa”. Vastaajista 59 (88 %) ei ollut koskaan kokenut tällaista toimintaa huoltajansa puolesta.

Vastaajista seitsemän (10,5 %) kohdalla huoltaja on 1–2 kertaa estänyt vaikuttamisen häntä koskeviin taloudellisiin asioihin, vaikka vastaaja oli halunnut vaikuttaa niihin. Neljän vastaajan (6 %) huoltaja ei ole antanut vastaajan vaikuttaa omiin taloudellisiin asioihinsa toistuvasti. Vastausvaihtoehdon “yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti” oli tässä väitteessä valinnut yksi vastaaja (1,5 %). Kolme vastaajaa

(4,5 %) ei osannut sanoa, onko hänen huoltajansa toiminut väitteen mukaisesti. Vastaajista 52:n (77,5 %) kohdalla huoltaja ei ollut toiminut ikinä vastaavasti.

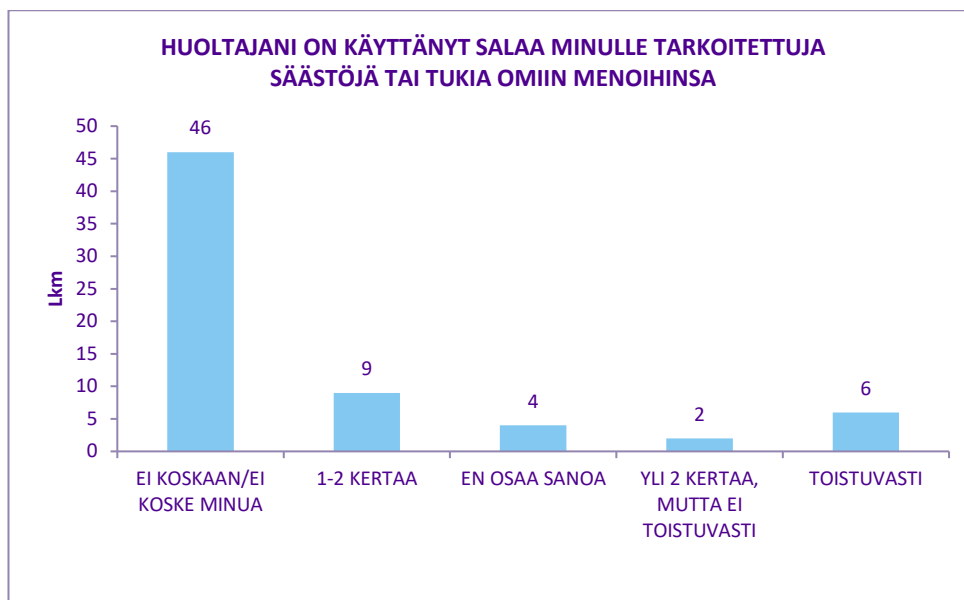
Kolmen vastaajan (4,5 %) kohdalla huoltaja oli varastanut vastaajalta tavaroita 1–2 kertaa. Yhdeltä vastaajalta (1,5 %) huoltaja oli varastanut tavaroita toistuvasti. Kaksi vastaajaa (3 %) ei osannut sanoa. Vastaajista 61 (91 %) valitsi vaihtoehdon “ei koskaan/ei koske minua” liittyen väitteeseen tavaroiden varastamisesta.

Kyselyn toiseksi harvinaisin taloudellisen väkivallan muoto oli lainan, luottokorttiosastosten tai osamaksujen ottaminen vastaajan nimellä ilman lupaa, mitä vastaajista 64 (95,5 %) ei ollut ikinä kokenut. Kahden vastaajan (3 %) huoltaja oli tehnyt näin 1–2 kertaa ja yksi vastaaja (1,5 %) ei osannut sanoa.

Aineiston kaikista harvinaisin väkivallan muoto oli erilaisten tuotteiden tai palveluiden ostaminen tai tilaaminen salaa vastaajan nimellä. Tällaista käytöstä 65 vastaajista (97 %) vastaajista ei ollut ikinä kokenut. 1–2 kertaa näin oli kokenut yksi vastaaja (1,5 %) ja yksi vastaaja (1,5 %) ei osannut sanoa.

Yhdeksän vastaajan (13 %) kohdalla huoltaja oli 1–2 kertaa salaa käyttänyt vastaajalle tarkoitettuja säästöjä tai tukia huoltajan omiin menoihin (kuvio 5). Kuuden vastaajan (9 %) huoltaja oli toiminut näin toistuvasti. Neljä vastaajaa (6 %) ei osannut sanoa, kuinka paljon tällaista käytöstä oli tapahtunut. Kaksi vastaajaa (3 %) oli valinnut vastausvaihtoehdon “yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti”. Vastaajista 46:n (69 %) huoltaja ei ollut ikinä käyttäytynyt väitteen mukaisesti.

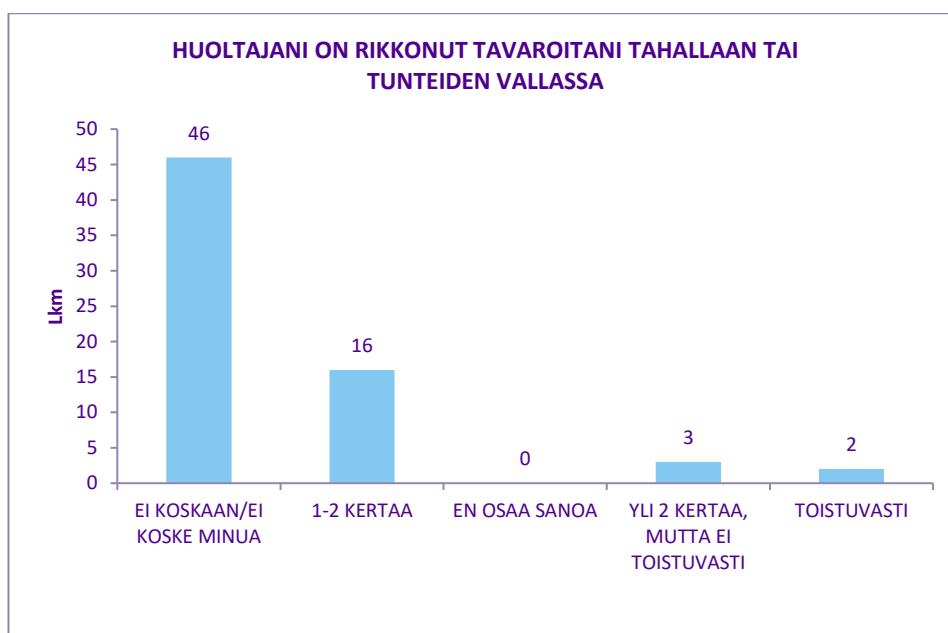

KUVIO 5 Vastaajan säästöjen tai tukien käyttäminen.

Viiden vastaajan (7 %) huoltaja oli 1–2 kertaa estänyt vastaajalta terveydenhuollon palvelut tai tarvittavat lääkkeet niiden kustannusten vuoksi. Yhden vastaajan (1,5 %) huoltaja oli toiminut näin yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti. Yksi vastaaja (1,5 %) ei osannut sanoa, kuinka usein tällaista olisi tapahtunut. Vastaajista 60 (90 %) ei ollut ikinä kokenut huoltajaltaan väitteen mukaista käytöstä.

Kolmen vastaajan (4,5 %) huoltaja oli 1–2 kertaa keksinyt vastaajan olevan hänelle velkaa ja oli painostanut tai kiristänyt sen maksamiseksi. Yksi vastaaja (1,5 %) oli kokenut tällaista keksityllä velalla painostamista toistuvasti. “Yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti” -vastausvaihtoehdon valitsi yksi vastaaja (1,5 %). Vastaajista 62 (92,5 %) ei ollut kokenut vastaavaa käytöstä huoltajaltaan.

Vastaajista 16 (24 %) ilmoitti heidän huoltajansa rikkoneen hänen tavaroitaan tahallaan tai tunteiden vallassa 1–2 kertaa (kuvio 6). Tähän väitteeseen valittiin vastausvaihtoehto ”1–2 kertaa” kaikista eniten. Kolme vastaajaa (4 %) vastasi näin käyneen yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti. Toistuvasti tavaroita oli rikkonut kahden vastaajan (3 %) huoltaja. Vastaajista 46 (69 %) ei ollut kokenut tällaista käytöstä huoltajaltaan. Tämä taloudellisen väkivallan muoto oli ylipäättään yksi kyselyn yleisimpiä.

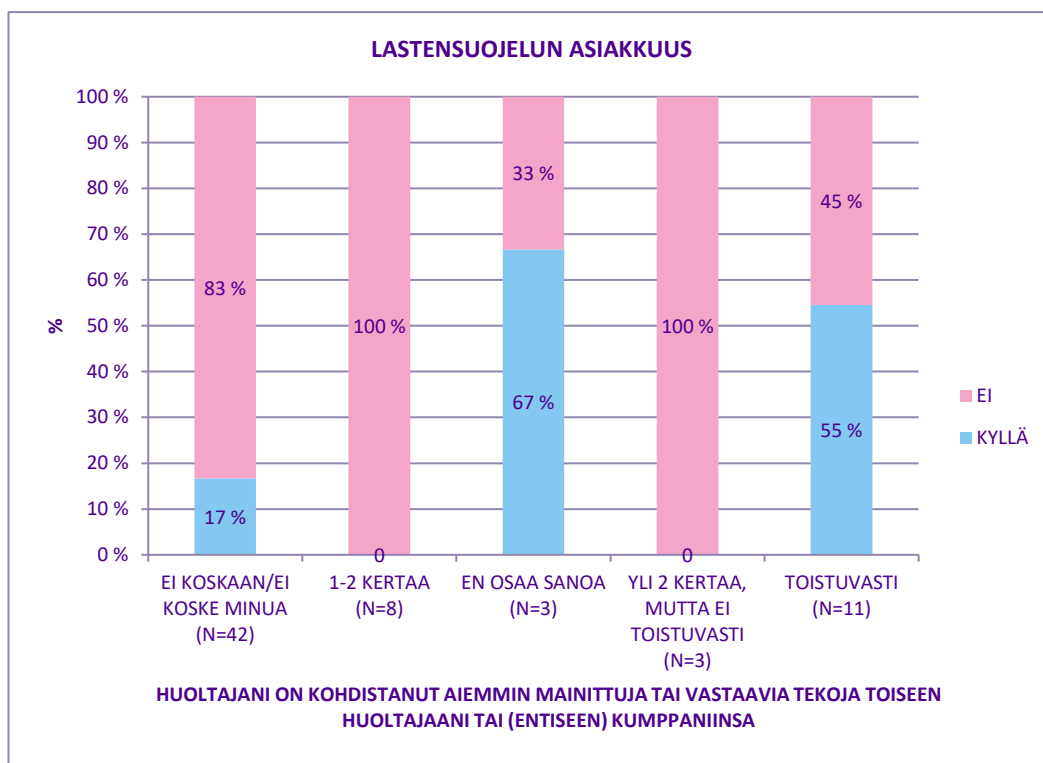
KUVIO 6 Tavaroiden rikkominen.

Vastaajista neljä (6 %) oli ollut alaikäisenä 1–2 kertaa mielestään liikaa vastuussa omasta tai perheensä taloudellisesta tilanteesta. Neljä vastaajaa (6 %) ilmoitti kokeneensa vastaavaa käytöstä yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti. Toistuvasti liikaa vastuuta kokeita oli 3 (4,5 %). Yksi vastaaja (1,5 %) ei osannut sanoa. Vastaajista 55 (82 %) ei mieltänyt olleensa ikinä alaikäisenä liikaa vastuussa omasta tai perheensä taloudellisesta tilanteesta.

Vastaajia, jotka toistuvasti kokevat olleensa täysi-ikäisenä liikaa vastuussa huoltajiensa taloudellisesta tilanteesta, oli viisi (7,5 %). Näin oli käynyt 1–2 kertaa neljän vastaajan (6 %) kohdalla. Kaksi vastaajaa (3 %) ilmoitti kokeneensa näin yli kaksi kertaa, mutta ei toistuvasti. Vastaajista 56 (83,5 %) ei koe olleensa täysi-ikäisenä liikaa vastuussa huoltajiensa taloudellisesta tilanteesta.

Vastaajista 11 (16 %) ilmoitti, että heidän huoltajansa on toistuvasti kohdistanut aiemmin kyselyssä mainittuja tekoja vastaajan toiseen huoltajaan tai huoltajan (entiseen) kumppaniin (kuvio 7). Tähän väitteeseen tuli eniten toistuvasti-vas-
tauksia. Kahdeksan vastaajan (12 %) huoltaja on käyttäytynyt näin 1–2 kertaa. Kolme vastaajaa (4,5 %) ilmoitti näin tapahtuneen yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti. Kolme vastaajaa (4,5 %) ei osannut sanoa, onko tällaista käytöstä tapahtunut. Vastaajista 42 (63 %) valitsi vaihtoehdon “ei koskaan/ei koske minua”. Vastaajan huoltajien välinen taloudellinen väkivalta korostui jonkin verran niillä vastaajilla,

jotka olivat olleet lastensuojelun asiakkaita (kuvio 7). Kuuden entisen lastensuojelun asiakkaan (40 %) huoltaja oli kohdistanut toistuvasti taloudellista väkivaltaa hänen (entistä) kumppaniaan tai vastaajan toista huoltajaa kohtaan.

KUVIO 7 Huoltajien välinen väkivalta ja lastensuojelun asiakkuus vastaajilla.

Pääasiassa analyysissä ei oteta huomioon en osaa sanoa -vastauksia. En osaa sanoa -vastauksia väitteisiin tuli keskimäärin kaksi. Selkeästi eniten en osaa sanoa -vastauksia tuli väitteeseen ”Huoltajani on jättänyt kertomatta olennaista lapsuudenperheeni taloudelliseen tilanteeseen liittyvää tietoa” seitsemällä en osaa sanoa -vastauksella. En osaa sanoa -vastaukset tulkittiin siten, ettei vastaaja muista tai tiedä tarpeeksi vastataksaan tarkasti.

7.3 Tulokset avoimista kysymyksistä

Vastaajista 12 (18 %) kuvasi huoltajansa toimesta kokemaansa taloudellista väkivaltaa avoimeen ”Oletko kokenut huoltajiltasi jotain muuta vastaavaa toimintaa, jonka voi tulkita taloudelliseksi vallankäytöksi tai väkivallaksi? Jos kyllä, kuvaa lyhyesti, miten tämä on ilmentynyt.” -kysymykseen. Kaikki muita taloudellisen väkivallan muotoja avoimeen kysymykseen kuvailleet olivat kokeneet useampaa

muuta taloudellisen väkivallan muotoa. Kyselyssä oli myös erillinen ”tarkennuksia edellisiin kysymyksiin/palaute” -osio, johon muutama vastaaja tarkensi kokeemaansa väkivaltaa. Palauteosiosta otetut kohdat mainitaan erikseen.

Osa vastauksissa esiin tulleista kokemuksista sopi kyselyssä mainittuihin väkivallan muotoihin, mutta osa vastauksista kuvasi toisenlaisia väkivallan muotoja. Näitä väkivallan muotoja, joita ei kyselyssä tullut esiin, oli esimerkiksi seuraavat vastaukset.

”Estetty oman auton hankinta. Annettu auto käyttöön ja auton käyttöä kontrolloitu voimakkaasti.”

”Hieman eri (hyväosaisesta) näkökulmasta: huoltaja on kiristänyt perinnöllä tai muilla säästöillä (näihin ei olisi ilmeisesti voinut vaikuttaa mutta en tätä alaikäisenä tiennyt) ilmoittaen, että jos en tee asiaa x esimerkiksi lähde opiskelemaan tiettyä alaa, osta huoltajan mielestä hyvää asuntoa tai tee muita hänen mielestä ns oikeita päätöksiä, en saa perintöä tai pääsyä omalle säästötililleni.”

Muutama vastaaja kuvasi, kuinka huoltajan päihde- tai mielenterveysongelma vaikutti huoltajan rahankäyttöön.

”En tiedä, lasketaanko tämä suoraan taloudelliseksi väkivallaksi, mutta alkoholi-ongelmainen isäni ryyppäsi toistuvasti hänen ja äitini rahat. Sen seurauksena jouduimme esim. syömään välillä pelkkiä perunoita. Isäni on myös käyttänyt omia vanhempiaan eli minun isovanhempieni taloudellisesti hyväksi valehtelemalla raha-asioistaan ja maksattamalla laskunsa heillä, jotta rahaa jäisi päihteisiin.”

”Mielenterveysongelmat huoltajalla, kaksisuuntainen vaikuttanut huoltajan rahankäyttöön huomattavasti.”

Seuraavat vastaukset antavat esimerkkejä, miten kyselyssäkin kuvatut taloudelliset väkivallan muodot voivat näkyä arjessa. Esimerkiksi pelkästään rahankäytön kontrollointi tai taloudellinen hyväksikäyttö voi näkyä monella eri tavalla.

”Jatkuva rahankäytön kontrollointi(vaatimukset esittää mihin rahoja käytetään ja kuinka paljon, muuten ei saanut mitään käyttörahaa). Tämän lisäksi kun painoni oli noussut vähän reilummin ylä-asteella minulle ei suositettu ostamaan uusia vaatteita vaan jyrkkä käsky oli laihduttaa. Seurauksena sairastuin anoreksiaan...(mutta onneksi sain hoitoa ja sairaus ei ole enää osa elämäni). Raha on edelleen vaikea keskustelunaihe perheeni kesken.”

”Isä ei tue meitä lapsia taloudellisesti mitenkään, vaikka hän on todella varakas. Äiti esimerkiksi osti minulle osamaksulla tietokoneen, kun aloitin AMK:n. Äiti ei ole työelämässä. Mielestäni se on taloudellista väkivaltaa äitiäni kohtaan. Isä ei myöskään anna äidille tarpeeksi rahaa bensaan ja ruokaan.”

”Minulla on ollut sopimus yhden huoltajana kanssa säännöllisestä viikko-rahasta. Minun piti saada aina keskiviikkoisin 2-2,5€, mutta aina kun tuli sen aika, hänellä 'ei ole käteistä juuri nyt'. Vastaaja jatkaa tarkentamalla palauteosiossa näin: Lukion suorittamisen jälkeen en saanut opiskelupaikkaa ja minut painostettiin menemään töihin, koska silloin yksinhuoltajavanhemmalla ei ollut tarpeeksi rahaa tukemaan meitä kaikkia. Olen lapsista vanhin.”

”Huoltajani otti tililtäni rahaa ilman lupaa, kun olin alaikäinen hänellä oli vielä käyttöoikeus tiliini.”

”Minulle on väitetty ettei rahaa ole vaikka sitä on ollut. Tunteisiini on vedottu muunmuassa laskujen maksussa ja olen maksanut vanhempieni puolesta laskun.”

”Lahjarahat ym piti aina antaa äidille 'talteen', eikä niitä sen jälkeen nähnyt enää.” Vastaaja jatkaa tarkentamalla palauteosiossa näin: ”Vanhempani erosivat kun olin 11-12, ja muutin pian asumaan isäni luokse. Taloudellista

väkivaltaa käytti äitini, jonka kanssa en ole ollut tekemisissä muuton jälkeen lähes ollenkaan. Väkivallan aikana siis oli 2 huoltajaa.”

Joidenkin vastaajien huoltajat kiristivät vastaajia sillä tiedolla, että huoltaja on elättänyt lapsiaan.

”Lapsesta asti kuultu klassikko ’niin pitkään kun minun katon alla asut, teet juuri niinkuin sanotaan’. Jos tekikin päinvastoin, kerättiin puhelimet pois, suljettiin puhelinliittymät ja jätettiin harrastukset maksamatta (joita en edes alun perin halunnut omasta halusta harrastaa). Uhattiin heittää ulos asunnosta ja mukaan sai ottaa kaiken minkä on omalla rahallaan maksanut. Tämä tapahtui ensimmäisen kerran ollessani 8-vuotias, sen jälkeen vähintään kerran vuodessa.”

”Jos isän kanssa oli erimieltä tai riiteli niin hän aina veti kuka täällä omistaa kaiken-kortin esiin. Piti olla kiitollinen että sai asua hänen omistamassa talossa ja syödä hänen omistamasta jääkaapista. Äitin rahoja ei hyväksytty asuntokauppoihin mukaan joten hän ei päässyt ikinä osaomistajaksi.”

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Taloudellisen väkivallan yleisyys

Ensimmäinen tutkimuskysymys oli: ”Kuinka yleistä huoltajien aiheuttama taloudellinen väkivalta on nuorten keskuudessa?”. Aineistossa yksittäisetkin taloudellisesti väkivaltaiset teot huomioon ottaen taloudellinen väkivalta oli todella yleistä, kun vertaa muihin erilaisiin taloudellisen väkivallan yleisyyttä ja esiintyvyyttä käsitteleviin tutkimuksiin. Tässä kyselyssä esimerkiksi välttämättömien resurssien saatavuuden estämistä oli tapahtunut ainakin kerran 22 prosentilla vastaajista. Australialaisessa tutkimuksessa alle prosentti nuorista miehistä ja nuorista naisista 2,4 % oli kokenut tällaista käytöstä parisuhteissaan (Kutin ym. 2017, 271). Aineiston perusteella tavaroita oli rikkonut ainakin kerran 31 % vastaajan huoltaja. Kuudella prosentilla vastaajista huoltaja oli varastanut tavaroita ainakin kerran. Kutinin ja kumppaneiden (2017, 271) tutkimuksessa yhteensä 10 % nuorista aikuisista oli kokenut tavaroiden rikkomista, tuhoamista tai varastamista kumppaniltaan.

Kun ottaa huomioon pelkästään vähintään yhtä taloudellisen väkivallan muotoa toistuvasti kokeneet, taloudellisen väkivallan yleisyys oli aineistossa silti poikkeuksellisen suuri. Tämä voi johtua osittain esimerkiksi siitä, että ne ihmiset, jotka tiesivät, etteivät ole kokeneet huoltajiltaan taloudellista väkivaltaa, eivät olleet niin kiinnostuneita kyselystä. Joidenkin motiivi vastata kyselyyn on voinut olla halu testata, ovatko he kokeneet taloudellista väkivaltaa.

8.2 Väestöryhmien väliset erot

Toinen tutkimuskysymys oli: ”Millaisia eroja eri väestöryhmien sisällä tapahtuvassa taloudellisen väkivallan muodoissa tai esiintymisessä on?”. Tähän tutkimuskysymykseen oli haastavinta vastata, koska aineisto ei ole tarpeeksi laaja. On myös hyvä ottaa huomioon, ettei analyysissä olisi voinut käyttää erilaisia määrällisissä tutkimuksissa yleisesti käytettäviä mittareita, kuten eri muuttujien

välillä korrelaatiota. Pääasiassa aineiston analysoimiseen käytettiin paljon yksinkertaisempia keinoja kuten prosenttien laskemista ja erilaisia taulukoita. Taustamuuttujien suhteen suuria eroja ei välttämättä edes esiintynyt verrattaessa kaikkia vastaajia ja pelkästään taloudellista väkivaltaa kokeneita.

Pääasiassa tuloksista ei pysty tekemään luotettavia päätelmiä eri muuttujien yhteydestä taloudelliseen väkivaltaan, koska eri vaihtoehdon valinnoita ei ole tarpeeksi vertailua varten. Erityisesti sukupuolen tai huoltajien syntymäpaikan perusteella ei pysty aineiston perusteella tekemään luotettavia päätelmiä. Toisaalta se, että kyselyyn vastasi lähes pelkästään naisia, voi jo kertoa jotain. Väkivalta on sukupuolistunut ilmiö ja esimerkiksi lähisuhdeväkivalta kohdistuu usein nimenomaan naisiin (Bildjuschkin ym. 2020, 7).

Huomattavimmat erot kaikkien vastaajien ja taloudellista väkivaltaa kokeneiden välillä olivat huoltajien määrässä ja lastensuojelun asiakkuudessa sekä siinä, olivatko vastaajan huoltajat eronneet hänen ollessaan alaikäinen. Koko aineistossa niitä, joilla oli yksinhuoltaja, oli kymmenen (15 %), mutta taloudellista väkivaltaa kokeneista kahdeksalla (18 %) oli yksi huoltaja. Siis 80 % niistä vastaajista, joilla oli yksi huoltaja, olivat kokeneet taloudellista väkivaltaa. Toisaalta yksi vastaaja, joka ilmoitti hänellä olleen yksi huoltaja, tarkensi kyselyn palauteosiossa, että kun taloudellista väkivaltaa tapahtui, hänellä oli vielä kaksi huoltajaa. Toisaalta aineistossa ei tule muuten esille, ovatko yksinhuoltajien lapset kokeneet taloudellista väkivaltaa ennen huoltajien eroa vai sen jälkeen.

Lastensuojelun asiakkaina oli ollut 15 vastaajaa (22 %), joista 13 oli kokenut taloudellista väkivaltaa. Syytä siihen, miksi aineistossa suurin osa lastensuojelun entisistä asiakkaista (87 %) on kokenut taloudellista väkivaltaa, ei voida varmuudella tietää. Yksi osatekijä voi olla se, että perheessä esiintynyt väkivalta on tullut esille perheen ulkopuolisille ja vastaajasta on tehty lapsena sen takia lastensuojeluilmoitus. Sitä ei myöskään tullut esiin, millaisia lastensuojelun palvelujärjestelmän palveluita vastaajat ovat saaneet.

83 % niistä vastaajista, joiden huoltajat olivat eronneet vastaajan ollessa alaikäinen, oli myös kokenut taloudellista väkivaltaa. Eron jälkeinen taloudellinen väkivalta on yksi taloudellisen väkivallan muoto ja joidenkin vastaajien kohdalla kyse

voi olla siitä. Toisaalta tässä opinnäytetyössä ei tule esiin, esiintyikö väkivaltaa nimenomaan huoltajien eron aikana, sitä ennen vai sen jälkeen.

Lapsuudenperheen heikomman taloudellisen tilanteen ja taloudellisen väkivallan kokemusten välillä vaikutti olevan silmämääräisesti jonkinlaista yhteyttä. Esimerkiksi kaikki ne vastaajat, jotka arvioivat lapsuudenperheensä taloudellisen tilanteen melko huonoksi tai erittäin huonoksi, olivat kokeneet taloudellista väkivaltaa. Tarkasteltaessa vastaajien ja heidän huoltajiensa ylimpiä koulutuksia, ei koko aineiston ja taloudellista väkivaltaa kokeneiden välillä näyttänyt olevan merkittävää eroa. Useampien eri tutkimusten mukaan vähätuloisilla perheillä on noin 34–65 % todennäköisyydellä kokemuksia parisuhdeväkivallasta (Huang ym. 2013, 780). Perheen sisäinen taloudellinen väkivalta voi aiheuttaa köyhyyttä, joka vaikuttaa suoraan myös lapsiin, vaikka väkivallan kohde olisi toinen vanhempi (Kaittila 2017, 89).

8.3 Taloudellisen väkivallan muotojen korostuminen

Tutkimusaineiston perusteella on mahdollista vastata kolmanteen tutkimuskysymykseen: ”Millaiset taloudellisen väkivallan muodot korostuvat aineistossa?”. Tietyt väkivallan muodot korostuivat aineistossa. Osa muodoista oli myös merkittävästi toisia harvinaisempia. Toisaalta suurinta osaa väkivallan muodoista esiintyi suunnilleen saman verran. Avoimissa kysymyksissä tuli myös esiin jonkin verran sellaisia taloudellisen väkivallan muotoja, joista kyselyssä ei kysytty erikseen. Toisaalta ne avoimet vastaukset, jotka kuvasivat jo kyselyssä mainittuja taloudellisen väkivallan muotoja, syvensivät tietoa siitä, miten kyseiset väkivallan muodot voivat käytännössä esiintyä. Monet väkivallan muodot voivat näyttäytyä käytännössä kuitenkin monella eri tavalla.

Nykyään joitain taloudellisen väkivallan muotoja voi olla haastavampaa toteuttaa. Esimerkiksi pikavippejä ei monista yhtiöistä pysty saamaan toisen nimellä helposti (Palmgren 2020). Siksi todennäköisesti tuotteiden tai palveluiden ostaminen tai lainojen ottaminen toisen nimissä oli aineistonkin perusteella harvinaista. Eri-laisilla instituutioilla, kuten pikavippifirmoilla ja pankeilla, onkin vastuuta taloudel-

lisen hyväksikäytön ja talousrikosten ennaltaehkäisyssä. Jotkut taloudellisen väkivallan muodot voivat täyttää talousrikoksen kriteerit. Esimerkiksi vahva tunnistautuminen ja identiteettivarkauksien tekemisen vaikeuttaminen tietoturvaa vahvistamalla vaikeuttavat talousrikosten tekemistä. Tämä on erityisesti lasten kannalta merkittävää, koska lapsella tai nuorella ei usein ole muuta vaihtoehtoa kuin luottaa siihen, että huoltaja huolehtii lapsen taloudellisista asioista lapsen edun mukaisesti.

On hyvä ottaa huomioon, etteivät väitteet keränneet tietoa yksittäisten tekojen vakavuudesta. Tekojen toistuvuus ei ole ainoa määrittelijä taloudellisen väkivallan vakavuudesta. Yksittäiselläkin taloudellisesti väkivaltaisella teolla voi olla hyvin vakavat seuraukset. Tässä opinnäytetyössä tutkittiin lähinnä sitä, kuinka toistuvaa ja yleistä huoltajien tekemä taloudellinen väkivalta on, ei sen vakavuutta. Kaikki yksittäisetkin väkivaltaiset teot tulee ottaa vakavasti erityisesti ammattilaisten puolesta. Toisaalta se, tapahtuuko väkivaltaa toistuvasti vai yksittäisinä tekoina, vaikuttaa siihen, miten kokija kokee väkivallan (Kaittila 2017, 77).

Koska taloudellinen väkivalta esiintyy suurimmaksi osaksi muiden väkivallan muotojen kanssa, voi olettaa, että ainakin osa taloudellista väkivaltaa kokeneista on kokenut myös muun tyyppistä väkivaltaa huoltajiensa puolesta. Toisaalta käytännössä monet taloudellisen väkivallan muodot voi määritellä samanaikaisesti myös henkiseksi tai fyysiseksi väkivallaksi. Siitä, miten paljon taloudellista väkivaltaa esiintyy muiden väkivallan muotojen kanssa, ei ole kuitenkaan varsinaisesti olemassa tilastoja ainakaan Suomessa. On olemassa muun muassa parisuhteita, joissa taloudellinen väkivalta on ainoa väkivallan muoto, kuten monissa romanssihuijauksissa (Kaittila 2017, 76).

8.4 Luotettavuus ja eettisyys

Koska vastauksia tuli vain 67, ei aineiston perusteella pysty tekemään yleistyksiä koko väestöön. Toisaalta tutkimus antaa viitteitä huoltajien tekemästä taloudellisesta väkivallasta ilmiönä. Haastetta ilmiön tutkimiseen tuo muun muassa se seikka, että huoltaja voi kohdistaa lapseensa taloudellista väkivaltaa lapsen tie-

tämättä. Täysi-ikäistyttyäänkin nuori voi olla tietämätön joistain taloudellisen väkivallan muodoista, elleivät ne johda esimerkiksi maksuhäiriömerkintään. Lapsi ei pysty varmistamaan, onko hänelle tarkoitettuja tukia tai säästöjä käytetty hänen hyväkseen, ellei huoltaja kerro tästä totuudenmukaisesti. Ainakin parisuh-teissa tapahtuvaa taloudellista väkivaltaa on vaikea mitata, koska monet sen ko-kijat eivät tunnista sitä väkivallaksi (Kutin ym. 2017, 269). Näin voi olla myös mo-nen taloudellista väkivaltaa kokevan nuoren kohdalla.

Konteksti ja suhteen dynamiikka merkitsee väkivallasta puhuttaessa paljon, mikä vaikuttaa varsinkin tämäntyyppisissä melko pinnallista tietoa tuottavassa tutki-muksessa melko paljon. Nuori voi olla esimerkiksi alaikäisestä asti jossain määrin vastuussa perheensä taloudellisesta tilanteesta perheen köyhyyden takia. Köy-hyys toki itsessään vaikuttaa usein negatiivisesti hyvinvointiin, mutta jos nuoren tilanteessa huoltaja ei esimerkiksi pakota tai painosta nuorta menemään töihin, ei kyseessä todennäköisesti ole taloudellisesta väkivallasta. Jos nuori omasta halustaan haluaa auttaa perheensä elättämisessä töissä käymällä, ei kyse ole väkivallasta. Ero taloudellisen väkivallan ja normaalin talouden ylläpitämisen kei-nojen tai päätöksenteon välillä onkin kontrollin läsnäolo (Huang ym. 2013, 782).

Osa väkivaltaan liittyvistä väitteistä saattoi olla hieman päällekkäisiä. Kysymykset pyrittiin muotoilemaan siten, etteivät ne ole monitulkintaisia. Väärinymmärryksiin on toisaalta aina mahdollisuus. Esimerkiksi ”huoltajani on kohdistanut aiemmin mainittuja tai vastaavia tekoja toiseen huoltajaan tai (entiseen) kumppaniinsa” -väitteessä olisi voinut olla lopussa ”mitä olen todistanut”, koska vastaajan huol-taja on voinut esimerkiksi olla taloudellisesti väkivaltainen vastaajan toista huol-tajaa kohtaan ennen hänen syntymäänsä. Tässä opinnäytetyössä ei siis tullut esille, ovatko vastaajat itse todistaneet huoltajien välistä taloudellista väkivaltaa. Toisaalta väitteeseen myöntävästi vastaaminen voi kertoa jotain perheen ilmapii-ristä, vaikka vastaaja ei ole tätä huoltajiensa välistä taloudellista väkivaltaa suo-raan kokenut.

Kysymys maksuhäiriömerkinnästä vaikutti olevan vastaajille epäselvä tai sitten ne, joilla oli maksuhäiriömerkintä, olivat yliedustettuja aineistossa. Kysymys ei ollut kaikille pakollinen. Kysymys oli suunnattu vain niille, joilla oli maksuhäi-riömerkintä, mutta vain yksitoista vastaajaa ei vastannut kysymykseen. Kysymys

oli todennäköisesti muotoiltu epäselvästi, koska vaikuttaa epätodennäköiseltä, että 56 vastaajalla (84 %) olisi maksuhäiriömerkintä. Kysymyksen olisi voinut muotoilla siten, että siinä olisi kysytty myös aiemmista maksuhäiriömerkinnöistä eikä vain mahdollisesta nykyisestä maksuhäiriömerkinnästä. Kyselyn kannalta järkevintä olisi ollut ensin kysyä pakollinen kysymys siitä, onko vastaajalla tällä hetkellä maksuhäiriömerkintä tai ollut joskus sellainen. Kysymykseen myöntävästi vastaaminen olisi pakottanut vastaamaan kysymykseen siitä, onko vastaajan huoltajan käytös ollut osasy syy vastaajan nykyiseen tai entiseen maksuhäiriömerkintään.

Käytännössä kohderyhmää täydellisesti edustavan aineiston kerääminen oli mahdotonta. Aineisto on enemmänkin näyte opinnäytetyön kohderyhmästä kuin otos, koska käytännössä kaikilla 18–28-vuotiailla ei ollut mahdollisuutta vastata kyselyyn. Kyselyllä ei ollut mahdollista tavoittaa kaikkia kohdejoukkoon kuuluvia. Otos tarkoittaa havaintoyksikköjen joukkoa, jonka kaikilla jäsenillä on nollaa suurempi todennäköisyys tulla valituksi (Tietoarkisto n.d.). Näyte on enemmänkin harkinnanvarainen havaintoyksiköiden joukko. Näytettä käytetään esimerkiksi, kun kohdejoukosta ei ole olemassa valmista listaa, jolloin havaintoyksiköiden täysin satunnainen valinta perusjoukosta on mahdotonta (Tietoarkisto n.d.). Kyselytutkimusta levitettiin vain Facebookissa, mikä itsessään karsii pois heti ne ihmiset, jotka eivät kyseistä sovellusta käytä. Ryhmät, joissa kyselyä mainostettiin, liittyivät kaikki jotenkin talouteen eivätkä kaikki ole kiinnostuneita sellaisista teemoista.

Valitut Facebook-ryhmät myös vääristävät perusjoukkoa jonkun verran. Esimerkiksi yksi ryhmistä oli naisille suunnattu, mikä todennäköisesti vaikutti siihen, että melkein kaikki vastaajat olivat naisia. Toisaalta eri sukupuolisilla ihmisillä oli mahdollisuus vastata. Tämä herättää kysymyksen siitä, miksi suurin osa vastaajista oli naisia. Velalliset saattavat olla myös yliedustettuja aineistossa. Ryhmissä oli paljon kohderyhmään kuulumattomia ihmisiä, joten on vaikea arvioida, kuinka suuri osa tavoitetuista 18–28-vuotiaista vastasi kyselyyn. Ihmiset ovat saattaneet vastata kyselyyn myös oman mielenkiintonsa mukaan, jolloin aineisto saattaa hieman vääristyä. Kysely selvästi herätti mielenkiintoa myös joissain kohderyhmään kuulumattomissa ihmisissä, koska heiltä tuli 14 vastausta. Osa mahdollisista vastaajista on voinut kyselyn otsikon nähtyään päättää olla vastaamatta,

koska tietävät, etteivät ole kokeneet taloudellista väkivaltaa huoltajiensa toimesta. Siten taloudellinen väkivalta on saattanut aineistossani olla todellisuutta yleisempää.

Ryhmiin ylläpitäjiltä kysyttiin lupa levittää kyselyä heidän ryhmissään. Ryhmiin tehdyissä postauksissa mainittiin useampia auttavia tahoja, jotta kuka tahansa postauksen nähnyt pystyy hakemaan aiheesta tietoa tai apua. Saatekirje löytyy liitteistä (liite 2).

9 POHDINTA

Perheväkivalta ja lapsiin kohdistuva väkivalta ovat ilmiöitä, jotka ovat suurimmalle osalle tuttuja. Siksi onkin mielenkiintoista, että lapsiin tai nuoriin kohdistuvaa kaltoinkohtelua ei ole oikeastaan tutkittu taloudellisen väkivallan näkökulmasta. Perheväkivaltaa usein piilotellaan loppuun asti, mutta jotkut väkivallan muodot jäävät muita enemmän piiloon. Näin on käynyt lapsiin kohdistuvan taloudellisen väkivallan kohdalla. Väkivallan muodot usein sekoittuvat toisiinsa ja monille selkeintä on puhua henkisestä ja fyysisestä väkivallasta.

Tietoisuus taloudellisesta väkivallasta on monia muita väkivallan muotoja heikompa. Tämä voi johtaa siihen, että sitä kokevat eivät ymmärrä tulevansa taloudellisen väkivallan kohteeksi tai osaa hakea apua. Lapsilla tietoisuus on vielä heikompi, koska he eivät aikuisten lailla tiedä, millainen käytös huoltajilta on normaalia. Vaikka lapsen elinolot olisivat todella huolestuttavat ulkopuolisen näkökulmasta, lapselle hänen todellisuutensa on normaali ja ainoa. Toisaalta vaikka lapsi itse ymmärtäisi jollain tasolla, ettei häntä kohdella kuten pitäisi, lasten on aikuisia vaikeampi hakea apua ongelmiinsa itsenäisesti. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä enemmän lapsi on häntä ympäröivien aikuisten armoilla.

Taloudellisen väkivallan määrittely lapsi-huoltaja-näkökulmasta on melko haastavaa, koska lapsen kasvattamiseen liittyy jossain määrin lapsen käyttäytymisen tai resurssien hallintaa ja kontrolloimista. Se ehkä voikin olla yksi syy siihen, miksi lapsiin kohdistuvaa taloudellista vallankäyttöä ei tunnisteta väkivaltana. Huoltaja voi oikeuttaa käyttämänsä taloudellista väkivaltaa esimerkiksi siten, että lapsen säästöt ovat alun perin hänen rahojaan eli rahat kuuluvat huoltajan mielestä hänelle. Jonkun kohdalla huoltajan käytös ei välttämättä ole taloudellista väkivaltaa mutta jonkun toisen tilanteessa samanlainen käytös on väkivaltaa. Jotkut väkivallan muodot voivat riippua paljon kontekstista ja ihmissuhteen laadusta. Siksi olisiikin tärkeää keskustella omasta tilanteestaan ammattilaisen kanssa, joka osaa arvioida asiakkaan avun tarpeen. Ammattilaistenkin taidot tunnistaa lapsiin kohdistuvaa taloudellista väkivaltaa voivat olla heikot. Aina ei tosin ole kokijan autta-

misen kannalta oleellista määritellä tarkkaan, mitä väkivallan muotoja hän on tarkalleen ottaen kokenut. Toisaalta on tärkeää, että erilaisille ilmiöille on omat nimensä.

Tiesin jo melko alussa opinnäytetyöprosessia, että haluan tehdä väkivaltaan liittyvän tutkimuksen. Taloudellinen väkivalta valikoitui melko nopeaksi aiheekseni muun muassa sen perusteella, että siitä on suhteessa vähemmän tutkimusta muihin muihin väkivallan muotoihin verrattuna. Halusin tehdä määrällisen tutkimuksen, koska mahdollisuus tarkastella ilmiötä laajemmin kiinnosti. Tietoisuuden lisäämisen näkökulmasta määrällisen nettikyselyn tekeminen oli paras ratkaisu, koska sellaisella pystyy saavuttamaan suhteessa enemmän ihmisiä kuin esimerkiksi laadullisella haastattelututkimuksella.

Kohderyhmää piti miettiä pidempään, koska väkivallan kokijoita tutkittaessa tutkimusetiikka tulee nopeasti vastaan. Ymmärsin, että minun on pakko laajentaa kohderyhmääni muihinkin kuin vain väkivallan kokijoihin, jos haluan saada tarpeeksi vastauksia kyselyyn. Vaikka kysely tavoitti lähinnä taloudellista väkivaltaa kokeneita, kohdeyleisön laajuus todennäköisesti madalsi kyselyyn vastaamisen kynnyistä. Kanavaa kyselyn levittämiseen piti myös etsiä suhteellisen pitkään, koska en löytänyt sopivaa työelämätahoa. Lopulta tein opinnäytetyön ilman työelämätahoa, mikä oli tutkimuksen toteuttamisen kannalta paras ratkaisu. Jälkikäteen olen pohtinut, että kyselyä olisi voinut levittää laajemminkin. Aineiston analysoiminen tuotti haasteita, koska useimmat opettajat eivät osanneet auttaa minua määrällisen tutkimuksen analyysin kanssa. Ensin yritin analysoida aineistoa SPPS-ohjelmiston avulla, mutta taitoni eivät riittäneetkään siihen. Kun minulle ehdotettiin Tixel-sovelluksessa havaintomatriisin tekemistä, aineiston analysoiminen helpottui huomattavasti. Sen jälkeen pärjäsin itsenäisesti analyysin kanssa.

Kyselyssä ei oteta kantaa siihen, kuka on kokenut taloudellista väkivaltaa ja kuka ei. Toisaalta itse opinnäytetyön kirjoittamisen aikana oli pakko määritellä vastaajien puolesta, kuka on kokenut taloudellista väkivaltaa. Kyselyä laadittaessa oli tärkeää, että siinä puhuttaisiin nimenomaan väkivallasta, jotta ilmiön vakavuus ilmentyisi vastaajille mahdollisimman hyvin. Nimenomaan väkivallasta puhumi-

nen antaisi mahdollisuuden herättää ajatuksia niissä vastaajissa, jotka ovat kokeneet kyselyssä mainittuja taloudellisen väkivallan muotoja. Kyselyssä käytetyssä Likert-asteikossa olisi ehkä voinut olla vielä yksi askel, esimerkiksi usein.

Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä tietoisuutta aiheesta, mikä vaikutti toteutuvan ainakin jossain määrin. Tietoisuuden lisäämistä on toisaalta vaikea mitata, koska ei ole mahdollista tietää, kuinka paljon ihmisiä kysely tavoitti ja oppivatko he jotain uutta. Itse kyselyn oli tarkoitus olla samalla informatiivinen, mikä todennäköisesti on lisännyt itse vastaajien tietoisuutta taloudellisen väkivallan muodoista ainakin jossain määrin. Kysely ei tosin vaikuttanut tavoittavan kovin paljoa ihmisiä, jotka eivät ole kokeneet taloudellista väkivaltaa huoltajiltaan. Toisaalta se on tärkeää, että kysely tavoitti nimenomaan taloudellista väkivaltaa kokeneita. Osa heistä on mahdollisesti kyselyyn vastaamisen jälkeen osannut hakea apua tai ainakin nimetä omia kokemuksiaan.

Tietoa opinnäytetyö loi aiheesta jonkin verran. Tämän laajuisen ja tasoisen ilmiön tarkempi ja luotettava tiedon lisääminen kuitenkin vaatii sitä, että ilmiötä tutkivat ammattilaiset ja että aiheesta julkaistavat julkaisut ovat vertaisarvioituja. Sitä AMK-tasoiset opinnäytetyöt eivät pysty tekemään. Tämä opinnäytetyö toisaalta antaa melko viitteitä siitä, millaisia muotoja ilmiö saa ja mihin suuntaan ilmiön tutkimisen suhteen kannattaisi edetä.

Tarve aiheen jatkotutkimukselle on selkeä. Tämä tuli esille sekä kyselyn aineiston analyysivaiheessa että tiedonhakuvaiheessa. Taloudellista väkivaltaa tutkitaan eniten parisuhdenäkökulmasta ja taloudellisen väkivallan vaikutus lapsiin mainitaan usein vain ohimennen. Erityisesti alaikäiset ovat haavoittuvassa asemassa huoltajiinsa nähden, mikä voi mahdollistaa erilaisia taloudellisen väkivallan muotoja.

Olisi mielenkiintoista kartoittaa ilmiön yleisyyttä koko väestön tasolla. Siten voisi vertailla tarkemmin taustamuuttujien vaikutusta taloudellisen väkivallan esiintymiseen. Siten olisi mahdollista vertailla esimerkiksi eri ikäluokkien kokemuksia ja tutkia tarkemmin ilmiön mahdollista sukupuolistuneisuutta. Ihmisten ymmärrystä ja asenteita huoltajien tekemästä taloudellisesta väkivallasta on syytä myös kar-

toittaa, koska taloudellista väkivaltaa ei usein tunnisteta väkivallaksi. Syväluotavamman laadullisen tiedon lisääminen aiheesta on myös perusteltua, koska määrälliset tutkimukset luonteeltaankin tarjoavat pinnallisempaa tietoa laadullisiin tutkimuksiin verrattuna. Taloudellisen väkivallan seurauksia nuorten itsenäistymiseen olisi myös hyvä tutkia. Tämä opinnäytetyö antoi viitteitä yksinhuoltajuuden, huoltajien eroamisen ja lastensuojelun asiakkuuden yhteydestä taloudelliseen väkivaltaan. Kyseisiä yhteyksiä olisikin perusteltua tutkia enemmän ja laajemmin.

Tietoa ja tietoisuutta aiheesta tarvitaan enemmän, jotta taloudellista väkivaltaa kokevat voisivat hakea apua ja tulla kohdatuksi heitä hyödyttävällä tavalla. Lapsiin kohdistuvassa väkivallassa tietoisuuden tärkeys korostuu, koska lapset eivät kykene aikuisten tavoin saamaan itseään epäterveestä ympäristöstä pois. Tietoisuus aiheesta voisi myös muuttaa väkivaltaan liittyviä asenteita monipuolisemmiksi siten, että fyysisen, seksuaalisen ja henkisen väkivallan muotoja ei pidettäisi ainoina väkivallan muotoina.

LÄHTEET

Adams, A. E., Greeson, M. R., Littwin, A. K., Javorka, M. & Abbey, A. 2020. The Revised Scale of Economic Abuse (SEA2): Development and Initial Psychometric Testing of an Updated Measure of Economic Abuse in Intimate Relationships. *Psychology of violence* 10.3: 268–278. Viitattu 1.3.2023. Vaatii käyttöoikeuden. <https://doi.org/10.1037/vio0000244>

Adams, A. E., Sullivan, C. M., Bybee, D. & Greeson, M. R. 2008. Development of the Scale of Economic Abuse. *Violence against women* 14.5: 563–588. Viitattu 4.8.2023. Vaatii käyttöoikeuden. <https://doi.org/10.1177/1077801208315529>

Bildjuschkin, K., Ewalds, H., Hietämäki, J., Kettunen, H., Koivula, T., Mäkelä, J., Nipuli, S., October, M., Peltonen, J. & Siukola, R. 2020. Väkivaltakäsitteiden sanasto. Työpaperi 1/2020. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 3.2.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-211-6>

Bosch, L. A., Serido, J., Card, N. A., Shim, S. & Barber, B. 2016. Predictors of Financial Identity Development in Emerging Adulthood. *Emerging adulthood* (Thousand Oaks, CA) 4.6: 417–426. Viitattu 15.5.2023. Vaatii käyttöoikeuden. <https://doi.org/10.1177/2167696816631845>

Bruno, L. 2022. Economic Abuse From Child and Youth Perspectives: A Review of the Literature. *Social inclusion* 10.4: 29–38. Viitattu 12.12.2022. <https://doi.org/10.17645/si.v10i4.5396>

Hallitse rahojasi. n.d. Facebook-ryhmä. Tietoja. Viitattu 18.8.2023. <https://www.facebook.com/groups/2296407927258568>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.

Huang, C.-C., Postmus, J. L., Vikse, J. H. & Wang, L.-R. 2013. Economic Abuse, Physical Violence, and Union Formation. *Children and youth services review* 35.5: 780–786. Viitattu 11.8.2023. Vaatii käyttöoikeuden. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2013.01.020>

Huang, C.-C., Vikse, J. H., Lu, S., & Yi, S. 2015. Children's Exposure to Intimate Partner Violence and Early Delinquency. *Journal of Family Violence*, 30(8), 953–965. <https://doi.org/10.1007/s10896-015-9727-5>

livonen, E. 2019. Lapsen oikeudet. Teoksessa Väkivallaton lapsuus – toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019: 27. Viitattu 16.6.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4123-6>

Isoniemi, E. & Koskelo, E. 2022. Taloudellisen väkivallan esiintyvyys Oulun ammattikorkeakoulun opiskelijoiden opintojen aikaisissa lähisuhteissa. Opinnäytetyö. Sosiaalialan tutkinto-ohjelma. Oulun ammattikorkeakoulu. Viitattu 2.2.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202301191447>

Kaittila, A. 2017. Rahakonfliktit ja taloudellinen väkivalta parisuhteissa. Väitöskirja. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Turun yliopisto. Viitattu 13.12.2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-6771-1>

Kela. n/d. Toisen puolesta asiointi OmaKelassa. Viitattu 9.2.2023. <https://www.kela.fi/omakela-toisen-puolesta-asiointi>

Keskisipilä, N. 2016. Taloudellinen väkivalta perheissä ja lähisuhteissa. ”Hän pahoinpiteli minut jättämättä mustelmia merkiksi, hän pahoinpiteli minut taloudellisesti.” Opinnäytetyö. Sosiaali- ja terveysala. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Viitattu 15.4.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201602122171>

Koppa. 2021. Laadullinen tutkimus. Viitattu 14.9.2023. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>

Korpilahti, U., Hakulinen, T., Tupola, S., Kettunen, H., Lillsunde, P. & Aronen, E. 2019. Lapsiin kohdistuva väkivalta – suojaavat tekijät, riskitekijät ja seuraukset. Teoksessa Väkivallaton lapsuus – toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:27. Viitattu 15.6.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4123-6>

Kutin, J., Russell, R. & Reid, M. 2017. Economic Abuse Between Intimate Partners in Australia: Prevalence, Health Status, Disability and Financial Stress. Australian and New Zealand journal of public health 41.3: 269–274. Viitattu 4.4.2023. <https://doi.org/10.1111/1753-6405.12651>

Kutin, J. J., Reid, M. & Russell, R. 2019. Special WSMC Edition Paper: What Is This Thing Called Money? Economic Abuse in Young Adult Relationships. Journal of social marketing 9.1: 111–128. Viitattu 5.4.2023. Vaatii käyttöoikeuden. <https://doi.org/10.1108/JSOCM-03-2018-0028>

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta 190/2019. Viitattu 21.9.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190190>

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361. Viitattu 28.5.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>

Majamaa, K. & Rantala, K. 2016. Nuorten aikuisten velat, velkaongelmat ja keinot talouden tasapainottamiseksi. Katsauksia 16/2016. Helsingin yliopisto: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Helsinki. Viitattu 20.9.2023. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/164373/Katsauksia_16_Majamaa_Rantala_2016.pdf?sequence=1

Majamaa, K. 2014. The lack of parental help among adult children in Finland. The Poznań University of Economics review 14.2: 5–30. Viitattu 21.9.2023. <https://doi.org/10.18559/ebr.2014.2.626>

Lastensuojeluinfo. 2023. Lasten huoltajuus. Viitattu 28.8.2023. <https://www.lastensuojelu.info/vanhemmuus-ja-parisuhde/lasten-huoltajuus/>

Nipuli, S. & Bildjuschkin, K. 2016. Hoitoketju seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa kokeneen auttamiseksi. Ohjaus 5/2016. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 2.3.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-625-4>

Nipuli, S. & Mielikäinen, L. 2023. Turvakotipalvelut 2022. Turvakotien asiakasmäärät kasvussa 2022. Tilastoraportti 27/2023. THL. Viitattu 13.2.2023. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146664/Turvakotipalvelut%202022.%20Turvakotien%20asiakasm%c3%a4%c3%a4r%c3%a4t%20kasvussa.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Nordea. n.d. Avaa lapsellesi palvelut verkossa. Viitattu 15.8.2023. <https://www.nordea.fi/henkiloasiakkaat/tule-asiakkaaksi/avaa-palvelut-lapselle-verkossa.html>

Nuorisolaki 1285/2016. Viitattu 8.2.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>

Osuuspankki. n.d. OP:n tunnukset lapselle tai nuorelle. Viitattu 11.9.2023. <https://www.op.fi/henkiloasiakkaat/digitaaliset-palvelut/tunnukset/tunnukset-lapset-ja-nuoret>

Palmgren, J. 2020. Pankkilainaa tai pikavippiä ei varastetuilla tiedoilla heru – vuotaneet tiedot mahdollistavat tilauspetoksia. Viitattu 12.9.2023. <https://www.finanssiala.fi/uutiset/pankkilainaa-tai-pikavippiä-ei-varastetuilla-tiedoilla-heru-vuotaneet-tiedot-mahdollistavat-tilauspetoksia/>

Pitkäjärvi, P. 2017. Vanhempiensa velkaannuttamat: taloudellinen hyväksikäyttö kuuden itsenäistyneen nuoren kokemana. Sosiaalityö. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto. Viitattu 12.12.2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-201704061136>

Postmus, J. L., Hoge, G. L., Breckenridge, J., Sharp-Jeffs, N. & Chung, D. 2020. Economic Abuse as an Invisible Form of Domestic Violence: A Multi-country Review. *Trauma, Violence, & Abuse* 21.2: 261–283. Viitattu 10.5.2023. Vaatii käyttöoikeuden. <https://doi.org/10.1177/1524838018764160>

Ronkainen, S. 2017. Mitä väkivalta on? Erontekojen tärkeydestä, yhteyksien näkemisestä. Teoksessa Niemi, J., Kainulainen, H. & Honkatukia, P. (toim.) *Sukupuolistunut väkivalta – Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma* (s. 19–35). Tampere: Vastapaino.

Strid, S., Baianstovu, R. & Enelo, J.-M. 2021. Inequalities, isolation, and intersectionality: A quantitative study of honour-based violence among girls and boys in metropolitan Sweden. *Women's studies international forum* 88: 102518–. Viitattu 19.9.2023. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2021.102518>

Suomi.fi. 2022a. Milloin asiointi lapsen puolesta ei ole mahdollista? Viitattu 22.9.2023. <https://www.suomi.fi/ohjeet-ja-tuki/valtuudet/henkilon-puolesta-asiointi/alaikaisen-lapsen-puolesta-asiointi/milloin-asiointi-lapsen-puolesta-ei-ole-mahdollista>

Suomi.fi. 2022b. Alaikäisen lapsen puolesta asiointi. Viitattu 9.2.2023. <https://www.suomi.fi/ohjeet-ja-tuki/valtuudet/henkilon-puolesta-asiointi/alaikaisen-lapsen-puolesta-asiointi>

Surviving economic abuse. 2023. What is economic abuse? Viitattu 8.1.2023. <https://survivingeconomicabuse.org/what-is-economic-abuse/>

Taloudellinen väkivalta tutuksi. n.d.a. Taloudellisen väkivallan muodot. Viitattu 14.9.2023. <https://taloudellinenvakivalta.fi/taloudellisen-vakivallan-muodot/>

Taloudellinen väkivalta tutuksi. n.d.b. Tutkimustietoa taloudellisesta väkivallasta. Viitattu 30.6.2023. <https://taloudellinenvakivalta.fi/tutkimustietoa2/>

Taloudellinen väkivalta tutuksi. n.d.c. Taloudellisen väkivallan kartoitusmittari. Pdf-dokumentti. Viitattu 3.3.2023. <https://taloudellinenvakivalta.fi/wp-content/uploads/2022/12/taloudellisen-vakivallan-mittaristo-pilottikayttoon-logoilla.pdf>

Tietoarkisto. n.d. Otos ja otantajärjestelmät. Viitattu 1.5.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/otos/otantamenetelmat/>

Vauras Nainen. n.d. Facebook-ryhmä. Tietoja. Viitattu 9.8.2023. <https://www.facebook.com/groups/VaurasNainen>

Velallisten tukiryhmä VTR. n.d. Facebook-ryhmä. Tietoja. Viitattu 18.8.2023. <https://www.facebook.com/groups/velallistentuki>

Xiao, J. J., Chatterjee, S. & Kim, J. 2014. Factors associated with financial independence of young adults. International journal of consumer studies 38.4: 394–403. Viitattu 17.5.2023. <https://doi.org/10.1111/ijcs.12106>

LIITTEET

1 (6)

Liite 1. Kyselyrunko

Huoltajiensa lapsiinsa kohdistama taloudellinen väkivalta

Kyselyyn voi osallistua kuka tahansa 18–28-vuotias.

Mikäli halut etsiä lisää tietoa aiheesta tai keskustella kokemuksistasi ammattilaisen kanssa, voit ottaa yhteyttä esimerkiksi seuraaviin tahoihin:

Taloudellinen väkivalta tutuksi -hanke (<https://taloudellinenvakivalta.fi/ensimmaiset-askleet/>)

Nollalinja (<https://nollalinja.fi/>, 080 005 005)

Talousneuvolat (https://oikeus.fi/talousjavelkaneuvonta/fi/index/apuatalousvaikeuksiin_1/otayhteytta/talousneuvola.html)

Kysely liittyy Tampereen ammattikorkeakoulun sosionomikoulutuksen opinnäytetyöhön.

Pakolliset kysymykset on merkitty tähdellä (*)

1. Sukupuoli *

- Nainen
- Mies
- Muu
- En halua kertoa

2. Ikä *

3. Onko sinulla yksi vai kaksi huoltajaa? *

- Yksi
- Kaksi

4. Ovatko huoltajasi eronneet ollessasi alaikäinen? *
- Kyllä
  - Ei
  - Ei koske minua
5. Mikä seuraavista kuvaa huoltajiesi taustoja parhaiten? *
- Molemmat huoltajat tai ainoa huoltaja ovat syntyneet Suomessa
  - Molemmat huoltajat tai ainoa huoltaja on syntynyt ulkomailla
  - Huoltajista toinen on syntynyt Suomessa ja toinen ulkomailla
6. Oletko ollut lastensuojelun asiakas? *
- Kyllä
  - Ei
7. Millaiseksi arvioit perheesi taloudellisen tilanteen lapsuudessasi? *
- Erittäin hyväksi
  - Melko hyväksi
  - Kohtalaiseksi
  - Melko huonoksi
  - Erittäin huonoksi
8. Ylin koulutus, jonka olet suorittanut *
- Ei koulutusta
  - Peruskoulu
  - Toinen aste
  - Alempi korkeakoulututkinto
  - Ylempi korkeakoulututkinto
9. Korkeimmin koulutetun huoltajan ylin koulutus *
- Ei koulutusta
  - Peruskoulu
  - Toinen aste

- Alempi korkeakoulututkinto
- Ylempi korkeakoulututkinto

10. Rahaan ja taloudellisiin resursseihin liittyvä kontrollointi *

Vastaa väitteisiin sen perusteella, kuinka usein muistat kokeneesi niitä huoltajesi puolesta.

Huoltajani on painostanut minua käyttämään rahojani hänen ostoksiinsa tai laskuihinsa. *

Ei koskaan/ei koske minua – 1–2 kertaa – En osaa sanoa – Yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti – Toistuvasti

Huoltajani on estänyt minulta rahan käyttämisen tai pääsyn ruokaan, vaatteisiin tai muihin välttämättömiin tarpeisiin. *

Ei koskaan/ei koske minua – 1–2 kertaa – En osaa sanoa – Yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti – Toistuvasti

Huoltajani on jättänyt kertomatta olennaista lapsuudenperheeni taloudelliseen tilanteeseen liittyvää tietoa. *

Ei koskaan/ei koske minua – 1–2 kertaa – En osaa sanoa – Yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti – Toistuvasti

Huoltajani on häirinnyt tai kontrolloinut työssäkäyntiäni, tai esti työssäkäynnin kokonaan. *

Ei koskaan/ei koske minua – 1–2 kertaa – En osaa sanoa – Yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti – Toistuvasti

Huoltajani on estänyt minua hankkimasta itsellesi opiskelupaikkaa, tai häiritsi tai kontrolloi opiskeluani. *

4 (6)

Ei koskaan/ei koske minua – 1–2 kertaa – En osaa sanoa – Yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti – Toistuvasti

Huoltajani ei ole antanut minun vaikuttaa taloudellisiin asioihini, vaikka olen niin halunnut. *

Ei koskaan/ei koske minua – 1–2 kertaa – En osaa sanoa – Yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti – Toistuvasti

11. Taloudellinen hyväksikäyttö *

Vastaa väitteisiin sen perusteella, kuinka usein muistat kokeneesi niitä huoltajesi puolesta.

Huoltajani on varastanut minulta tavaroita. *

Ei koskaan/ei koske minua – 1–2 kertaa – En osaa sanoa – Yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti – Toistuvasti

Huoltajani on ottanut lainaa, luottokorttiostoksia tai osamaksuja nimelläni ilman lupaa. *

Ei koskaan/ei koske minua – 1–2 kertaa – En osaa sanoa – Yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti – Toistuvasti

Huoltajani on ostanut tai tilannut nimelläni salaa erilaisia tuotteita tai palveluita, esimerkiksi vakuutuksia. *

Ei koskaan/ei koske minua – 1–2 kertaa – En osaa sanoa – Yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti – Toistuvasti

Huoltajani on käyttänyt salaa minulle tarkoitettuja säästöjä tai tukia omiin menoihinsa. *

5 (6)

Ei koskaan/ei koske minua – 1–2 kertaa – En osaa sanoa – Yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti – Toistuvasti

Huoltajani on estänyt minulta terveydenhuollon palvelut tai tarvittavat lääkkeet niiden kustannusten vuoksi. *

Ei koskaan/ei koske minua – 1–2 kertaa – En osaa sanoa – Yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti – Toistuvasti

Huoltajani keksi minun olevan hänelle velkaa ja painosti tai kiristi sen maksamiseksi. *

Ei koskaan/ei koske minua – 1–2 kertaa – En osaa sanoa – Yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti – Toistuvasti

12. Muunlainen taloudellinen väkivalta *

Vastaa väitteisiin sen perusteella, kuinka usein muistat kokeneesi niitä huoltajjesi puolesta.

Huoltajani on rikkonut tavaroitani tahallaan tai tunteiden vallassa. *

Ei koskaan/ei koske minua – 1–2 kertaa – En osaa sanoa – Yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti – Toistuvasti

Olen ollut alaikäisenä mielestäni liikaa vastuussa omastani tai perheeni taloudellisesta tilanteesta. *

Ei koskaan/ei koske minua – 1–2 kertaa – En osaa sanoa – Yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti – Toistuvasti

Olen ollut täysi-ikäisenä mielestäni liikaa vastuussa huoltajieni taloudellisesta tilanteesta. *

Ei koskaan/ei koske minua – 1–2 kertaa – En osaa sanoa – Yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti – Toistuvasti

Huoltajani on kohdistanut aiemmin mainittuja tai vastaavia tekoja toiseen huoltajaani tai (entiseen) kumppaniinsa. *

Ei koskaan/ei koske minua – 1–2 kertaa – En osaa sanoa – Yli 2 kertaa, mutta ei toistuvasti – Toistuvasti

13. Jos sinulla on maksuhäiriömerkintä, onko tämä johtunut ainakin osittain huoltajiesi käytöksestä?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

14. Oletko kokenut huoltajiltasi jotain muuta vastaavaa toimintaa, jonka voi tulkita taloudelliseksi vallankäytöksi tai väkivallaksi? Jos kyllä, kuvaa lyhyesti, miten tämä on ilmentynyt.

15. Tarkennuksia edeltäviin kohtiin/palaute

Liite 2. Saatekirje Facebook-postauksiin

Postauksen julkaisuun saatu lupa ylläpidolta.

Hei sinä 18–28-vuotias! Osallistu opinnäytetyöhöni tulevaan kyselytutkimukseen, johon voi vastata 20.3.-2.4.2023. Tutkin huoltajien taloudellisten resursien käyttöä vallan välineenä lapsiaan kohtaan, tarkemmin sanoen taloudellista väkivaltaa. Sinun ei tarvitse tietää etukäteen, mitä taloudellinen väkivalta on tai oletko kokenut sitä. Kysely on anonyymi ja vapaaehtoinen. Osallistuaksesi sinun tulee olla 18–28-vuotias. Kyselyyn vastaaminen kestää noin 10–15 minuuttia.

Tästä pääset kyselyyn: *linkki*

Mikäli aihe kiinnostaa muuten tai haluat keskustella kokemuksistasi ammattilaisen kanssa, ota yhteyttä seuraaviin tahoihin: **Taloudellinen väkivalta tutuksi -hanke** (<https://taloudellinenvakivalta.fi/ensimmaiset-askleet/>), **Nollalinja** (<https://nollalinja.fi/>, 080 005 005) ja **talousneuvolat** (https://oikeus.fi/talousjavelkaneuvonta/fi/index/apuatalousvaikeuksiin_1/otayhteytta/talousneuvola.html)

Lisäksi aiheesta kiinnostuneille suosittelen Pauliina Pitkäjärven pro gradu -tutkielmaa ”Vanhempiensa velkaannuttamat: taloudellinen hyväksikäyttö kuuden itsenäistyvän nuoren kokemana.” <https://lauda.ulapland.fi/handle/10024/62800>

Kommentteja tai kysymyksiä aiheeseen liittyen voi laittaa minulle tähän postaukseen tai osoitteeseen *sähköpostiosoite*. Kiitos!

Kommentteihin tulevaa lisätietoa: ”Olen sosionomiopiskelija Tampereen ammattikorkeakoulusta. Opinnäytetyöni julkaistaan theseus.fi -sivustolla. Kyselyn vastaukset tuhoetaan opinnäytetyön julkaisemisen jälkeen.”